

СВОБОДА

FOUNDED 1893

Svoboda (ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays, Mondays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302
Svoboda: (201) 434-0237 UNA: (201) 451-2200

Subscription: 1 year — \$40.00, 6 months — \$22.00, 3 months — \$12.00
UNA members 1 year — \$15.00. Change of address — \$1.00. Make check or money order payable to "Svoboda".

Postmaster: Send address changes to:

"Svoboda", 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302
Tel.: (201) 434-0237, (201) 434-0807, (201) 434-3036

Second Class Postage paid at Jersey City, N.J.

Статті і дописи підписані авторами, не несуть відповідальності за зміст. Редакція застерігає собі право вилучати матеріали, які порушують моральні та етичні норми. Незадоволені матеріали повертаються тільки тоді, коли автор собі це виразно застеріг, допущаючи заарештовану коверту з відповідною поштовою оплатою. — За зміст оголошень Редакція не відповідає.

Передплата на рік \$40.00, на півроку — \$22.00, на 3 місяці — \$12.00. Для членів UNA \$15.00 річно. За кожну зміну адреси — \$1.00. Чеки і "money orders" виставляти на "Svoboda".

P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

Усмішка на устах, а ніж за спиною

З прокомуністичної Нікарагуа втік до Америки майор Роджер Міранда, і привіз ревелюцію, що між урядом диктаторського президента Даниєла Ортегі і Советським Союзом прийшло до порозуміння, що СССР вивіне Нікарагуа різною легкою і важкою зброєю та виразом для поставлення у цій центральній-американській країні на ноги 500,000 армії. Совети зобов'язалися доповнити теперішній стан артилерії у Нікарагуа, доставити протитанкову зброю і протилетунські ракети, як також 12 бойових літаків-джетів типу MIG-21. Після втечі цього високого старшини, який належав також до штабу при міністерстві військових справ у Нікарагуа, тамошній уряд поспішився зі заявою, що не було такого зговору з Советським Союзом, а була тільки така "пропозиція". Проте майор Міранда привіз зі собою текст договору, що його мають підписати найвищі авторитети СССР і Нікарагуа в січні наступного року. За тим текстом достави зброї з СССР для Нікарагуа мають розпочатись від 1991 року і тривати два роки. Сандіністський уряд рахує, що до того часу опозиційний партизанський рух, так званий "контрас", розлетиться в наслідок сварок всередині тамошньої верхівки та припинення допомоги від Америки.

Міранда втік до Америки вже в жовтні цього року, отож Уряд Регена знав про всю цю макубу вже за перебування Горбачова у Вашингтоні, а не проголосив цієї історії, щоб не зривати цієї конференції на вершинах, що її заповіли Реген і Горбачов та апробували союзники з НАТО. Але тепер настала нова ситуація. Новий дорадник Президента у справах Крайової безпеки, генерал Колин Павел заявив Президентові і напевне Крайовій Раді безпеки, що створення півміліонної армії в Нікарагуа з такою новітньою стратегічною зброєю — це вже безпосередня загроза не тільки для всіх центрально-американських, куди слабших мілітарно країн, але і для З'єднаних Штатів Америки. Така армія з танками і бойовим летунством може успішно помаршувати до Панамського каналу і злікувати тамошні американську базу. Насувається автоматично запит: як у цій ситуації Реген може вчасною весною — як цього хоче Горбачов — полетіти до Москви, щоб підписати новий договір про редукацію на 50 відсотків ракет на далеку віддачу? Чи можливо, щоб Реген і державний секретар Шульц далі замовляли у зустрічі з Горбачовим цю дволичну політику Горбачова? І в якому світі показується остання заява Регена, що тепер годі говорити про СССР як про "злюку імперію", бо (мовляв) Горбачов почав говорити іншою мовою і нема тепер того експансіонізму Москви, який так яскраво проявлявся за всіх попередників Горбачова від часу Леніна і Сталіна.

Невідомо, що як поведеться президент Реген і яке становище займе Маргарет Тачер, — чи вона далі буде твердити, що "з Горбачовим можна говорити". Яка користь з такого "говорення" і підсудних з ним договорів, коли він водночас продовжує політику, поставлену на насадження комунізму збройною силою, що її поставив безпосередньо СССР чи за посередництва свого сателіта Куби?

Ревелюції майора Міранди мусять мати теж відгук у Конгресі. Тамошня демократична більшість ставилася завжди зі застереженням проти допомоги "контрас" зброєю чи грошми, особливо після афери з продажем зброї Іранові, коли продавцям цієї зброї і передачею отриманих з неї грошей партизанам у Нікарагуа демократи закидають зламання закону. Шанси на призначення партизанам у Нікарагуа допомоги від Конгресу зросли, але шанси "нової ери" у відносинах між СССР і ЗСА зменшилися. Коли Конгресові лідери захочуть злегковажити ревелюції Міранди, то Крайова Рада безпеки і генерал Колин Павел, дорадник Президента у справах Крайової безпеки, напевно її не злегковажить і про неї не мовчатиме. Такі несподіванки природні і неминучі, коли партнером є вожді країни, яка в основу свого існування поставила неетичність, обман і заборону.

Різдво Христове і Новий Рік — це найкращі наші родинні свята. Малий новонароджений Ісус — Божий Син — надає цим святам якогось тасмного та інтимного характеру. Особливо наш Святий Вечір зближує усіх нас, де б ми не були, в одну родину, об'єднує спільною традицією, спільними звичаями, спільною вірою та спільними думками про наших батьків, дідів, про нашу дорогу нам Батьківщину.

Казали колись наші батьки, що в день Різдва Христового сам Бог приходить до нас у гостину. І ми вірили, що воно так є.

Ми ще й тепер, в колі своєї родини, або друзів, згадуємо ті добрі часи, коли по містах і селах української землі, вільної країн від страху, терору і переслідування, гомоніла наша стара колядка: "Бог Предвічний Народився!", а по церквах нарід з пошаною і вірою співався "Слава во вишніх Богу, а на землі мир"...

А тепер — там на рідних землях — лютий ворог зруйнував наші родини, наші хати, наші церкви, руйнує нашу культуру і забороняє співати наші старі колядки, а навіть забороняє говорити рідною українською мовою... Зруйнував мир на землі, а ми, як живі свідки тієї руйни, розберлися по світі, щоб "людям доброї волі" пригадувати і постійно говорити про цього страшного новітнього ірода, що побирав наших батьків, сестер, братів, а навіть дітей, шукаючи ворогів свого царства, а нас прогнав своїм жорстоким режимом на безлюдні бугари по всіх краях вільного світу.

Однак ми віримо, що так, як Свята Родина по смерті ірода повернулася з чужого Єгипту до рідного Назарету, так і ми по смерті навітного московського ірода і по розвалі його цар-

Андрій Качор

НАША ВІРА Й НАША ПРАЦЯ

ства зможемо також повернутися на рідні землі й заспівати: "Нова радість стала"...

А щоб це сталося ми мусимо вірити, що воно так буде! Бо що ж та віра, віра людини в Бога, дехто може спитати?

Віра, для віруючої людини — це дар Божий. Віра — це велика духовна сила людини, яка, за словами Христа, "зрушує гори". Учені філософи твердять, що як для глухих людей нема царства краси музики, слів і звуків, милої розмови з матір'ю чи дружиною, як для сліпих не існує світ краси сонця і цілої природи, світ кольорів і ліній, так для людини, що не має в собі почуття віри не існує, і не може існувати, вищий духовний світ, світ ідей. Така людина, поза людською змисловістю, не має ніяких ідеалів, не має любові до Бога, ані до людей і до свого оточення.

З того впливає нова думка, що віра — це служба ідеалам, служба родині, народові, службам культури та службам... Богів, який дав нам 10 заповідей Божих, як нам жити, а Христос додав нам ще одну заповідь, яка каже нам любити свого ближнього, як себе самого.

Однак сама, віра без діла — мертва, каже апостол Яків. І тому, щоб наша віра не була мертвою, люди, що мають правдиве почуття віри в Бога, віри до своєї родини, до своєї Церкви, до свого народу пробують бути активними, працювати, вони все змагаються до добра й краси.

А коли прийде Новий Рік і знову по традиції будемо

собі бажати, щоб він був для нас кращий, як минулі роки, коли будемо собі бажати здоров'я, сили і витривалості, щоб витримати це лихоліття, яке навістило наш край, наш нарід і нас самих, то не забудемо собі побажати, щоб серед нас, серед нашої української громади тут у вільному світі запанувала справжня, не декларативна, братня любов і єдність у спільно-громадській праці. І знову не відкладаймо це, як тільки наше бажання, але доложимо усіх наших зусиль, щоб це сталося в цьому новому році.

Зокрема українські наукові, культурні, суспільно-громадські і кооперативні діячі, що завжди були прикладом конструктивної і солідарної праці, повинні у своїх серцях винести постанову, що доложать всіх старань і заходів, щоб наша громада в цьому ювілейному році нашого християнства, виявила себе зрілою і без огляду на партійно-групові чи релігійні різниці зуміла суспільно пліч-о-пліч стати до творчої праці, на яку і чекає наша обездолена Батьківщина.

Саме тепер, коли посилюється русифікація українського народу в Україні, коли Горбачов пробіє переконати вільний світ, а зокрема Президентів ЗСА і його уряд, що в Советському Союзі панує "дружба народів", і т.зв. "гласність", рівноправність, що "советський нарід" (?) прагне миру, нічого не згадує про національну політику в поодиноких т.зв. "республіках".

Ми є свідками, як цілий світ, затамувавши дух, слідував за розмовами президента Регена з Горбачовим, які мали б договоритися

про новий лад у сучасному світі. У цій новій ситуації світової політики, ми, українці у вільному світі, що хочемо бути сіллю землі нашого народу, його об'єднання перед урядами вільного демократичного світу та допомогти українському народові на рідних землях використати навіть ті обмежені права гласності, що можемо дуже багато зробити і мати навіть великі успіхи, якщо зуміємо занехати наші партійно-групові чи релігійні суперечки, узброївшись в добру волю взаємної співпраці і мати віру, що разом ми зуміємо завести в себе зразковий громадський лад, скріпимо нашу громадську відповідальність за всі наші дії і що разом, об'єднавшись під одним проводом будемо виступати в обороні наших прав.

Шлий світ говорить тепер про потребу миру. Мабуть прийшов час, щоб і ми, в нашому українському внутрішньому житті проголосили мир. А щоб це сталося, то треба нам відновити свою віру в християнську любов і в нашому українському житті пробувати замінити ненависть на любов, нетерпимість до мужних поглядів і думок та толеранцію і пошану, злість і зависть на доброту і співпрацю, різні підозріння і нетоварищескість на довіру і добросусідські та приятельські взаємини, гордість і зарозумілість на самокритику, науку, скромність і пошану до авторитетів наших батьків і старших досвідчених наших провідників, поверховність і всяку злобу на справедливу оцінку й знання, а його спостерігаємо на кожному кроці нашої громадської праці, на солідну і постійну, добре заплавану працю. Тоді, будемо певні, інакше виглядатимуть наші здобутки на полі

(Закінчення на ст. 8-й)

ПРО ЦЕ І ТЕ

Про призабутий подарунок

Признайтесь, дорогі читачі, так, нішком, самі перед собою, про що ви думали, коли стояли в довгих чергах у крамницях, у підземці чи на автобусах у ці передсвяткові дні, повні руху, поспіху та втоми? Чи ваші думки зупинялися лише на довгіх листі подарунків, які ви ще мали за купити, чи на картках зі святковими побажаннями, які кінцево було вислати, чи на усіх тих різдвяних прийнятках у праці, у знайомих, громаді, які треба було кінцево ще якось "перезити"?

А скільки в вас думало про щось менше, "туземне" про те, як зробити у святковий час подарунок, який тепер так часто відходить в забуття — а це подарувати комусь свої теплі почування.

Коли вам довелося у передсвятковому русі стояти безнадійно довго на автобусній зупинці, то напевно впаде вам у свідомість на деяких із проїжджаючих авт: "Привіт Різдво Христове!" і цей залик тепер дуже на часі. Бо всі ці статті і спомини про тихе, спокійне Різдво, про родину, що спільно співає коляди біля ялинки, про скріпуючий мороз, про віншування, про бідних та хворих, що їх не забули в ці добрі дні — видається тепер радше літературним твором, чи темою телевізійних різдвяних програм, ніж дійсністю.

Здається у цьому темнім житті, в якому живемо, у тих розбитих родинках, що тепер на денному порядку, ми зовсім згинули почуття цього, що найважливіше у Різді, а може взагалі в житті.

А лише подумати, як легко виконати цей "подарунок" почувань, теплою відношення людини до людини. І скільки осіб бажало б саме такі подарунки, а не ті, що їх можна вишукати у крамницях, ко-

ли вони вам не сподобаються. Добре каже американська пословиця, що "це думка, яка найбільше рахується".

І що думку треба б збудити в нас усіх тепер у цей святковий час, дарма за яким календарем ми відзначаємо Різдво і Новий Рік.

Бо яке значення можуть мати всі з постіхом написані, а радше підписані (бо побажання для вигоди вже масо друком) різдвяні карточки чи усі ці менші або більші подарунки, якщо в них нема почувань любові, прихильності, сердечності, а передусім почуття, що народження Христа вимагає чогось більше, як усіх зовнішніх проявів Різдяних Свят.

Особливо, для нас, що завжди в Різдво Христове в'язали стільки прегарних традиційних звичаїв, які призабуті тепер безкоштовний подарунок незвичайно важливий і потрібний так в родині, як і в спільноті. Скільки наших розбитих обставинами родин, скільки самотніх, забутих людей, особливо із старшого покоління, чекать з тугою не на оці автоматично складені побажання, а на справжнє з глибини душі Христос Родився — Славіте Його!

І з Новим Роком, цим 1988, треба нам, українцям, дещо глибше задуматися над тим, щоб привертати призабуті вартості. Вкрутежі приготувань численних святкувань з приводу 1000-річчя Християнства, в перегонах хто краше і більш успішно переведе цю чи іншу імпрезу, яка організація чи її провідник краше вийде з цієї своєї завдань, у розгарті непередбаченого, — ми забуваємо про властивість цього рідкісного ювілею. Чи не слід було б нам завчасу кинути кляч — Привітні 1000-річчя Христове?

О-КА

Олекса Веретенченко

БЕЗ КІНЦЯ І КРАЮ...

Без кінця і краю
Тайство Різдва...
Сію — посіваю
Зернами слова:

Щоб жили багаті
В мирі, без тривоги,
Щоб у Вашій хаті
Народився Бог.

Охоплений радісними почуттями, Дам'ян не йшов, а майже біг. Пригортаючи тісно до грудей свою книжку, почав стиха співувати колядку: "Нова радість стала, яка не була!".

Надворі враз якось усе затихло. Навіть ушухло ячання чайок. Тільки це ближче підійшов солоний запах моря. Раптом відкрилася Господня долоня, і на землю послася густий, пушистий, кучерявий, немов дівоць мрії, сніг. Повз Дам'яна пролітали сніжинки — і в кожній він бачив різдвяний ялинковий візерунок.

В одній із них йому увидалася Свята Родина — Мати Божя, Ісусик, Боже Дитя. А високо понад ними сіяла зірка, благословила їх і увесь мир на землі.

У — другий Дам'ян побачив стіл, накритий до святої вечери, і батька свого, і матір, і двох сестричок, які котили поперед себе золотий горішок...

А в третій сніжинці, начебто у крихкому різдвяному медальйоні, заважав він друзів своїх, як вони обгорнули його тісним півколом, а поміж ними — він, Дам'ян... Невже це він?.. Адже там у людини очі було осяяне, просвітлене обличчя і яра юність ув очах, божий прийняв від друзів своїх найвищі різдвяні дари: велике зрозуміння і приязнь!

— О, Боже! Невже це справді я?! Це я... неначе народився знову!..

Підійшов ближче до свого дому, і ним струснула теплою хвилею радість! Адже він знав, що сьогодні не вийде впоєжні до нього, а на все вже життя принесе зі собою оці ніжні почування, оці ласкаве серце, що його обдарували ним його друзі.

Стежку, що вела до Дам'янової хати, м'яко встелював сніг. І він подумав:

— Мені треба буде нині сюди частенько навідуватись і промітати її, щоб і на Свята тут чепурно було, та й щобі колядки могли пройти по ній до мене в гості.

І вже без ніякого вагання відчинив двері до свого дому, щоб перебути в ньому свій черговий і останній етап... А може ще і на ньому, на цій останній струні, обігрався сильний і цікавий акорд?.. Може ще здзвенить пісня — чарівна і досі незнайома йому?.. Хто-зна?.. — і уста його окрилла радісна, щаслива усмішка.

Різдво Христове, 1987.

Роман Савицький

Ялинка

(на основі Легенди)

Росла в лісі ялинка, струнка й зелена, та... самотня і дуже сумна. Ніхто її не бачив, не подивлявся краси цієї пишної кралі, лише вранці — годині тремтливий зайчик прибігав схоронитись під повними вітами, що тремтіли від бурної завії.

І ось однієї днини почувся знехв'я голос ангела: — Наближається Свята Різдва. На твою долю випало пережити важке терпіння і приниження, та заки це станеться ти засіяєш у своїй красі й у величч серед людей великого міста.

Ялинка скорилася волі ангела, бо вже нездогдою загомоніло у лісі, прийшли якісь люди чогось шукати. Робітник оглянув деревце, обтрусив з нього сніг і враз у його руці заблито щось гостре і тіло ялинки прийняв сердешний біль...

Очуналася на якось підвірі між іншими ялинками. Всі вони у німому тремтінні, ждали чогось незвичайного. Підходили люди, приглядалися.

— Ошо, тату, ошо, — за-

кликав малий, синьоокий хлопчє, вказуючи пальцем на ялинку. Це був Андрійко, наймолодший у родині...

Пробудившись, ялинка не впізнавала нічого. Вона стояла у великій, ясної кімнаті всі у чудових прикрасах і вже не була самотня. На неї гляділи захоплені очі родини, а найбільше радів Андрійко. Він, у захваті не відвертав очей від отого лискучого чуда, а найбільше чарувала його велика, ясна зоря, що сіяла на самому вершечку. Такої уваги ялинка ще досі не знала, вона навіть не чула болю в пораненому тілі від гострого леза сокири.

Свята проходили гарно: колядки, вертепники, гості... Синьоокий Андрійко хизувався прикрасами на ялинці, свічечками, що миготіли, мов вогники і золотими зорями.

Віно народився знову

II.

Сріблестістю ясною зійшло на небо сонце, нібито на небо зійшов місяць. І це якраз тоді, коли надійшов останній день Дам'янової праці. А він, середга, ще ніяк не хотів вірити... Може це якийсь прикрий сон... Адже відсьогодні — він, властиво, стане ніким... Причепю до життя інших...

Поволі Дам'ян ступав по скованих кригою калюжах, що врізувалися у бетон хідника блискучим, гострим склом. Йому ставало чимраз важче... Галччиною зграєю налітали думки:

— Як же мені сьогодні вертатися додому?.. Хіба на те, щоб у ньому жити довічним в'язнем?.. Відчувати як з кожним днем загострюються у мене всілякі людські почування, зникатиме без вороття усмішка, радість?.. Сам не знав як опинився за бюрком, як покотився стрімголов його останній день праці. А от ще година, півгодини тільки... Ще кілька хвилин і все закінчиться. Як несамолюбне дитинство, билось у нього серце... Забрав свої речі, потягнув ганчіркою по бюрку, стираючи пил, якого не було, і підвівся. Далі йому не вірилося... Адже він тут працював понад тридцять років... Невже всі його тут ідеї, думки, прогори, не залишили ніякого сліду, ніякого значення?.. Жаль розтягував душу і там у ній щось хлипало. Але Дам'ян закам'янів, застиг у спокої.

На прощання він, як і кожного дня, кинув усім голосом, та й ще додав шорічне традиційне: "Веселих Свят!", зробив крок і враз зупинився... У цей же мент від бюрка почали й собі підводитись його товариші, поміж ними — ті, що вже давно покинули працю... Як же він їх не бачив? — майнула Дам'янові схвильована думкою.

Занімав і зачудовано дивився як один по одному до нього почали вони наближатися... А потім вони оточили його тісним півколом і вивалялись уже не було куди. З поміж них виступив Омелян, адже це він привів сюди Дам'яна до праці, і, усміхаючись, передав йому пакунок, загорнений папером, що яснив різдвяними барвистими

узорами.

Бентежна тиша розіп'яла понад усіма свої білі вітрила, а об їхні стінки билось схвильоване Дам'янове серце... Та він не ворухився... Не простягав руки, здавалося, закам'янів.

А тоді обізався Омелян:

— Якось доводилося, що ти покидаєш працю... Може це зле, може допитуватися не треба було?.. Але ти там даруєш, правда. Це ми із найсердечніших почувань до тебе... Бож стільки років разом... — А потім додав: — А цей дарунок — ми вже давно надумалися тобі дати...

Дам'ян глянув на всіх довкола і заважав, що погляд їхній став одним суцільям, а усміх їх був зичливий, добрий...

Поволі він почав розгортати святковий папір. Глянув і... повертів не міг. В його руках лежала... книжка! Книжка у вишневій обгортці із золотим написом: "Фейлетон". Дам'ян Яковленко... І радість, нестримна радість, залила його душу по вінця... У грудях затріпотало таким теплом, що зі зворушення його слова застрягли, рвались у гортані...

— Це ви... мені?.. А я думав про вас таке, що аж соромно тепер...

— Ми видали твою книжку, Дам'яне, щоб ти знав, що ми розуміли твою працю, розуміли тебе... І навіть, що ми були зовсім близько з тобою, хоча, особливо останньо, ти не завважував нас... — говорив Омелян.

— Бож я думав, що це ви відчувалися від мене... Але більше — годі... — з хвилювання здригнувся Дам'янів голос... — І сам не знаю як подякувати маю вам, як висловити свою радість... Самі слова заскучили від цього... Одне сказати хочу, що сьогодні ви спасли мене... Вдихнули в мене віру... — І замовк, затих, начебто хотів зберегти цю хвилину назавжди.

— Дам'яне, не треба більше... — обізався Богдан, давній шеф, зі шкільної лавки, друг. І потиснувши Дам'янову кріпко руку, побажав йому радісних Свят. За ним підходили й інші. Увесь гурт прийшов, щоб передати йому своє тепло, свою приязнь, щоб їхнє почування шли за Дам'яном роки і роки... А потім просили не забувати, заходити до них...

***

ТРИВАЛИЙ ПАМ'ЯТНИК — ГАРВАРДСЬКИЙ ПРОЕКТ

Ч. 2

1987 РОКУ

Омелян Прицак

МЕЛЕТІЙ СМОТРИЦЬКИЙ І ЙОГО ТВОРИ

3 нагоди появи перших томів корпусу текстів давнього українського письменства

Корпус текстів Гарвардської бібліотеки давнього українського письменства почав свою реалізацію. Тільки що появилися його перші два томи, присвячені творчості Мелетія Смотрицького. У першому томі зібрано вперше повний текст великого писемника (біля 1600 сторінок), а в другому його проповіді під загальним назвою „Учительное Евангеліє“ (понад 1100 ст.). Нарешті, 350 років після своєї смерті Мелетій Смотрицький діждався повного видання своїх творів.

Це велика заслуга американського вченого Давида Фрика із Каліфорнійського університету (Берклі), що роками вишукував стародруки Смотрицького у бібліотеках Польщі і Союзів Союзу та опрацював їх.

Згідно з засадами Корпусу кожній том має передмову. Передмова до першого тому складається із таких частин: біографія М. Смотрицького; література про нього; твори М. Смотрицького; бібліографія про М. Смотрицького, разом 38 сторінок.

На спеціальну увагу заслуговує розділ про твори М. Смотрицького. Тому що згідно з тодішнім звичаєм багато творів М. Смотрицького вийшли або анонімно, або під псевдонімом, проф. Фрик піддав новій аналізі самі твори та відомості про них. На тій базі він установив нову літературу творів Мелетія Смотрицького. Іх число тринадцять та 15 листів. Власне проф. Фрик доказав, що „Учительное Евангеліє“ було написане М. Смотрицьким. Досі українські дослідники думали, що Смотрицький не живив української мови у своїх творах (крім граматик).

Крім того, проф. Фрик подав, де зберігаються ті твори. Не обмежуючись певними творами М. Смотрицького, проф. Фрик подав список творів, які не заховалися, але автором яких м'яв бути М. Смотрицький, а теж листу творів, які неправильно приписують йому авторів.

Уступі до другого тому проф. Фрик займається генезою „Учительного Евангелія“ та його місцем у системі т. зв. „постиль“ тодішньої християнської проповідницької літератури.

В такій спосіб український нарід, українська Церква і українська та світська наука дістали вперше зібраний разом твори Мелетія Смотрицького.

Хто такий Мелетій Смотрицький і яке його місце у нашому культурному минулому?

На це питання можемо тепер відповісти, бо десять років тому вийшла двотомна монографія про нього пера покійного о. д-ра Мелетія Солов'я, ЧСВВ, а тепер перед нами видання зібраних творів Мелетія Смотрицького.

Максим. — бо це було хресне ім'я майбутнього монаха Мелетія. — народився коло 1577 року (точний рік не встановлений) у місті Смотрич над рікою тої ж назви недалеко від столиці Поділля — Кам'янка Подільська. В той час його батько Герасим, знавць церковно-слов'янської мови, працював як місцький писар своєї місцевої столиці. Але скоро разом з родиною переїхав на запрошення князя Константина Острозького до Острога, щоб там зайняти посаду директора новозаснованої княжої школи. Там же Герасим Смотрицький записався золотими буквами в історію української культури — він був головним редактором славетної „Острозької Біблії“ (1581 р.).

Максим Смотрицький вчився спочатку в Острозі, де його вчителем грецької мови був, пізніший царго-

родський патріарх Кирило Люкаріс. Описав (десь коло 1601 р.) патрон Максима, князь Острозький, після його продовжувати студії у славній вже на всю Польщу Єзуїтській Колегії у Вільні, столиці Литви. З того часу датується зв'язок Максима з Білоруссю. У Вільні записався він із князями Соколомірськими, які пізніше після смерті князя Острозького стали його патронами. Власне десь в 1604-1607 роках як опікун молодих княжат Соколомірських. Максим Смотрицький провів два-три роки в Німеччині, відвідавши там відомі університети, в тому Виттенбергу, де колись навчав реформатор Мартин Лютер. Повернувшись до Вільні, Максим вписався як член до дуже діяльного братства (православного) і мабуть дістав працю у місцевої школи як учитель. В 1610 р. з'явився його відомий „Тренос“, шедевр нашої літератури, написаний як протест православних проти передачі уніятів монастиря св. Трійці у Вільні. Деякий час, мабуть поміж 1614 та 1618 роками, Максим діяв у новозаснованій братській школі у Києві, де він написав своє „Учительное Евангеліє“ та свою епохальну грамматику церковно-слов'янської мови. В 1618 р. Максим вступив у чернечий стан у монастирі св. Духа у Вільні під іменем Мелетія. Оба твори „Учительное Евангеліє“ та граматика вийшли друком у Єв'ю біля Вільні.

Однак його зв'язки з Києвом не перервалися, і коли в 1620 р. Київ замість Вільні став знову резиденцією митрополита Русі у системі підпільного висвячення Єрусалимським патріархом Теофаном нової православної єпархії, Мелетій Смотрицький дістав катедру полоцької архієпархії.

Тому що нова єпархія не дістала королівського підтвердження, вона залишилася (до 1634 року) нелегальною і проти неї велася нагілка з різних сторін. Мелетій виступив в обороні легальності нової єпархії чотирма трактатами (дві редакції „Верифікації“, „Оборона верифікації“ та „Еленхус“). Після трагічної смерті свого уніятського суперника архієпископа Йосафата Кунцевича Мелетій вийшов підозрою на Схід (1623-1625), щоб перевірити стан православної у Головному у Царгороді, де патріархом у ті часи був Кирило Люкаріс, його колишній вчитель в Острозькій школі.

Коли у 1626 р. впала західно-римська імперія, Європа поділилася на дві частини: західно і східно. Східна берегла греко-католицьку культуру, виробила її середньогрецький варіант, і застигла на тому етапі до свого кінця у 1453. Західно-римську імперію перебравли германські варвари, які, прийнявши християнство, зрозуміли, що їм треба вчитися. Вони почали вивчати латину і на базі тої високорозвинтої мови почали у дев'ятому столітті (після відвоювання імперії на заході Карлом Великим у 800 р.) творити західно-європейську культуру.

Зустріч розчарувала Мелетія. Він пересвідчився, що патріарх не є стовпом православ'я, а піддався протестантським ученням. Смотрицький, який уважав своїм життєвим завданням об'єднати Русь із Руссю, відновив свої зв'язки з уніятами. Згодом він перейшов на унію та осів на Волині як архимандрит монастиря в Дермані.

Тоді почався на нього наступ з православної сторони, кульмінаційною точкою якого був Київський собор у 1628 р. Православні були обурені твором Мелетія із його критикою стану Православної Церкви. Твір мав наголос „Апологи (оборона) подорожі до східних країн“. Крім нього, Мелетій (як уніят) видав в 1628-1629 рр. ще три інші полемічні трактати („Протестация“, „Перенеза“, „Екзетеза“).

Помер Мелетій в кінці 1633 р. у Дермані.

3

Епоха, в якій жив і працював Максим/Мелетій Смотрицький, була дуже складна і нагадує нашу, в якій ми живемо. Тому треба, хоч дуже коротко, подати її основні характеристики риси.

Хоч розрив поміж західним (католицьким) та східним (православним) християнством довершився ще у 1054 р. (рік смерті Ярослава Мудрого), до XIV-XVI ст. ст. українська Русь мало цікавилася тою справою (крім духовенства грецького походження). Справи цілком змінилися, коли у XIV-XVI століттях католики, поляки, появилися на безбездержавній „православній Русі як завоювання і носії вищої культури.

Як це сталося, що у XIV-XVI століттях поляки вже мали вищу культуру та свою ясну державну свідомість, і чому їх не мала Русь-Україна?

Коли у 476 р. впала західно-римська імперія, Європа поділилася на дві частини: західно і східно. Східна берегла греко-католицьку культуру, виробила її середньогрецький варіант, і застигла на тому етапі до свого кінця у 1453.

Західно-римську імперію перебравли германські варвари, які, прийнявши християнство, зрозуміли, що їм треба вчитися. Вони почали вивчати латину і на базі тої високорозвинтої мови почали у дев'ятому столітті (після відвоювання імперії на заході Карлом Великим у 800 р.) творити західно-європейську культуру.

Вступ до тої нової культурної сім'ї був відчинений для усіх охочих, але передумова була, що новопривітні вивчатимуть латинську мову та серйозно студіюватимуть твори, писані тою мовою, в першу чергу, філософічно-теологічні. Почалася унікальна в історії світу концентрація талантів і енергії. У тій спільноті усі були рівні співгромадяни, чи вони походили з Лісбони, Риму, Парижу, Лондону, чи з Осльо, Будапешту або Кракова. Всіх їх єдиною християнство і латинська мова, як засіб комунікації і науки. Наслідки не дали на себе довго жалити. Уже у XII столітті латиномовний західний світ осягнув великі успіхи у всіх галузях життя. XIV століття принесло відродження гуманістичних культурних і політичних ідеалів, а XV століття — це часи реформації. Гуманізм став підставою концепції батьківщини, а описи нації, чому допомогла реформація, покладаючи до життя — на базі доброго знання латини — національної мови. Вони скоро стали базою для національної культури.

В половині XVI століття, якраз в час Люблинської унії, що передавала Польщі всі українські землі, уже сильно розвинулася ідея польської державності, а крім того, польська гуманісти, що витрениувалися, пишучи латинською та італійською мовами (як Ян Кохановський), створили польську літературну мову, базу для польської національної культури.

Уважаючи себе єдиними носіями греко-римської культури, візантійці з погордою дивилися на окружуючих їх варварів. Коли д-р Варвари приймали християнство, вони не ставали рівноправними з візантійцями, як це було на Заході. Іх не вчили грецької мови. Варварам творили їхні мови спеціально для церковного вжитку. Так поставила церковно-слов'янська мова, яка вправді дозволяла полякам зрозуміти деякі християнські закони, але не давала можливості стати членами висококультурної візантійської культури. Церковно-слов'янська мова, для якої першу грамматику написав власне Мелетій Смотрицький в 1618-1619 рр., не відкривала доступу до коріння вищої культури, але була хресто-матинна і обмежена. Не дивно, що у XIV-XVI століттях оті псевдо-джерела засохли. Княжа Русь не змогла витворити аб-

своїх книжок в польській мові „Антиграф“ з 1608 р. Та найбільш популярною книжкою була книжка Мелетія Смотрицького, що була видана в польській мові п. н. „Тренос“, себто плач єдиної святої соборної Церкви (1610 р.) під прикритим прізвиськом Теофіл Ортолог.

Це зворушливий плач Православної Церкви з приводу відходу її власних дітей. Ортолог-Смотрицький вичисляв цілий ряд князів і шляхетських родів, які покинули свою православу церкву і перейшли до латинської і тим самим сполучилися. „Тренос“ мав велику популярність серед населення, і польський король наказав конфіскувати наклад, але в друкарні мало що залишилося, бо книжка потайки розійшлася. „Тренос“ був звернений також проти єрархів, які прийняли унію, надіючись зрушити Церкву з укладу. Смотрицький не жалів і їм прикрих слів. „О нещасне це стало, коли мас за пастира такого, що сам ніколи не вчився і не знає, що від нього належить зробити Богові, а що ближньому“.

„Тренос“ Смотрицького написаний з великою ерудицією і знанням історії, догматики та знанням творів православних, католицьких та протестантських авторів, а ці останні послужили йому в аргументації проти Апоستольської Столиці. Тому Скарга і Мохровський, відповідаючи йому на „Тренос“, називають Смотрицького учнем Лютера і Кальвіна. Критика „Треносу“ Смотрицького названими авторами (Скаргою і Мохровським) зробила на нього велике враження. Він на деякий час перестав писати (10 літ). Будучи у Вільні, Смотрицький мав змогу познайомитися з такими видатними діячами Унії, як пізніший митрополит Іосиф Рутський та Іосафат Кунцевич. У час побуту в Києві він

Такої думки був також ідейний творець Унії Іпатій Потій, який за намовою князя Острозького прийняв сан єпископа, а згодом після смерті митрополита Михайла Рагози став київським митрополитом і силою свого уряду мусів обороняти становища унії. Потій боронив унію пером, як в „Антирізис“ та „Гармонії“, чи „Єреси“. На свої писання він знайшов блискучого противника в особі Мелетія Смотрицького, який відповів Потієві у

The Jevanbelije ucitelnoje of Meletij Smotryc'kyj

Harvard Library of Early Ukrainian Literature

Texts : Volume II

Василь Ленчик

Мелетій Смотрицький

на тлі своєї доби

Виступ Мелетія Смотрицького, найбільш талановитого і освіченого письменника-полеміста на грані XVI і XVII століть, припадає на час великого релігійного зрушення, яке переживав український і білоруський народи в тих часах. Загальний упадок і приниження Православної Церкви в Польському Королівстві та шляхетні змагання деяких духовних кіл та світських діячів підіпнули до упадку довели до закінчення Берестейської Унії, яка, однак, не розв'язала болячок тої Церкви, а стала причиною поділу народу на два ворогуючі табори — православної і так званої уніятської. В об'єднанні нашої Церкви з Апостольською Столицею бачив одиницю вихід із тяжкого положення і такий покровитель українства в Польській державі як князь Константин Острозький, який в листі до Папи Сикста V (1585-1590) з дня 5-7 липня 1585 року так писав: „Нічого я собі гарячіше не бажаю, як єдності віри й об'єднання всіх християн... і якщо б справа того вимагала, щоб за таке велике добро треба було мені віддати життя, я того не вагаюся зробити...“ В листі до Єпископа Володимирського Іпатія Потія він подає причини відходу шляхти нашої від православ'я в латинський табір, яка тим самим полягає в „Не через що інше розмовилося між людьми таке линівство, отяжілість і відступство, як через те, що зникли учителі і проповідники Божого слова, тому й настало відступство від віри і закону...“ (Лист з дня 21-го червня 1593 р.).

Виступ Мелетія Смотрицького, найбільш талановитого і освіченого письменника-полеміста на грані XVI і XVII століть, припадає на час великого релігійного зрушення, яке переживав український і білоруський народи в тих часах. Загальний упадок і приниження Православної Церкви в Польському Королівстві та шляхетні змагання деяких духовних кіл та світських діячів підіпнули до упадку довели до закінчення Берестейської Унії, яка, однак, не розв'язала болячок тої Церкви, а стала причиною поділу народу на два ворогуючі табори — православної і так званої уніятської. В об'єднанні нашої Церкви з Апостольською Столицею бачив одиницю вихід із тяжкого положення і такий покровитель українства в Польській державі як князь Константин Острозький, який в листі до Папи Сикста V (1585-1590) з дня 5-7 липня 1585 року так писав: „Нічого я собі гарячіше не бажаю, як єдності віри й об'єднання всіх християн... і якщо б справа того вимагала, щоб за таке велике добро треба було мені віддати життя, я того не вагаюся зробити...“ В листі до Єпископа Володимирського Іпатія Потія він подає причини відходу шляхти нашої від православ'я в латинський табір, яка тим самим полягає в „Не через що інше розмовилося між людьми таке линівство, отяжілість і відступство, як через те, що зникли учителі і проповідники Божого слова, тому й настало відступство від віри і закону...“ (Лист з дня 21-го червня 1593 р.).

Виступ Мелетія Смотрицького, найбільш талановитого і освіченого письменника-полеміста на грані XVI і XVII століть, припадає на час великого релігійного зрушення, яке переживав український і білоруський народи в тих часах. Загальний упадок і приниження Православної Церкви в Польському Королівстві та шляхетні змагання деяких духовних кіл та світських діячів підіпнули до упадку довели до закінчення Берестейської Унії, яка, однак, не розв'язала болячок тої Церкви, а стала причиною поділу народу на два ворогуючі табори — православної і так званої уніятської. В об'єднанні нашої Церкви з Апостольською Столицею бачив одиницю вихід із тяжкого положення і такий покровитель українства в Польській державі як князь Константин Острозький, який в листі до Папи Сикста V (1585-1590) з дня 5-7 липня 1585 року так писав: „Нічого я собі гарячіше не бажаю, як єдності віри й об'єднання всіх християн... і якщо б справа того вимагала, щоб за таке велике добро треба було мені віддати життя, я того не вагаюся зробити...“ В листі до Єпископа Володимирського Іпатія Потія він подає причини відходу шляхти нашої від православ'я в латинський табір, яка тим самим полягає в „Не через що інше розмовилося між людьми таке линівство, отяжілість і відступство, як через те, що зникли учителі і проповідники Божого слова, тому й настало відступство від віри і закону...“ (Лист з дня 21-го червня 1593 р.).

Виступ Мелетія Смотрицького, найбільш талановитого і освіченого письменника-полеміста на грані XVI і XVII століть, припадає на час великого релігійного зрушення, яке переживав український і білоруський народи в тих часах. Загальний упадок і приниження Православної Церкви в Польському Королівстві та шляхетні змагання деяких духовних кіл та світських діячів підіпнули до упадку довели до закінчення Берестейської Унії, яка, однак, не розв'язала болячок тої Церкви, а стала причиною поділу народу на два ворогуючі табори — православної і так званої уніятської. В об'єднанні нашої Церкви з Апостольською Столицею бачив одиницю вихід із тяжкого положення і такий покровитель українства в Польській державі як князь Константин Острозький, який в листі до Папи Сикста V (1585-1590) з дня 5-7 липня 1585 року так писав: „Нічого я собі гарячіше не бажаю, як єдності віри й об'єднання всіх християн... і якщо б справа того вимагала, щоб за таке велике добро треба було мені віддати життя, я того не вагаюся зробити...“ В листі до Єпископа Володимирського Іпатія Потія він подає причини відходу шляхти нашої від православ'я в латинський табір, яка тим самим полягає в „Не через що інше розмовилося між людьми таке линівство, отяжілість і відступство, як через те, що зникли учителі і проповідники Божого слова, тому й настало відступство від віри і закону...“ (Лист з дня 21-го червня 1593 р.).

Виказ всіх пожертв і спонсорів появиться окремо у „Свободі“.

Богдан Струмінський

Промова на міленійному вечорі в Дітройті 15 листопада 1987 року

Я займався Копистенським випадком. Коли восени 1984 року проф. Прицак найняв мене до т. зв. Міленійного проекту, і стало питання, від чого почати, проф. Прицак сказав пробно-гіпотетично: „Хоч би і від Палінодії“, бо це найтрудніший і найдовший текст. І так це почалося.

При „Палінодії“ годилося робити і „Оборону церковної єдності“, Крєвзи, бо не можна зрозуміти „Палінодії“ — відповіді без „Оборони церковної єдності“, на яку „Палінодія“ є відповіддю. Ажже грецьке слово „анлінодія“ не означає нічого іншого інтерпретації Копистенського як: „Ану, перейди твою, Крєвзо, аргументацію ще раз, статтю за статтю, розділ за розділом, частину за частиною“.

Разом з працею Крєвзи ця „дорога ще раз“ (палін-по-грецьки — ще раз, знов, одос — дорога) зайняла близько 980 сторінок. Це був найдовший словесний поєдинок в історії України, який практично нічого не вирішив: уніяти залишилися при римському папі, православні при царгородському патріархові. Спів вирішив щойно триста років пізніше пролетарський екуменіст Сталін, який призвів до підпорядкування обох українських Церков одному патріархові — в Москві.

Я не знаю, як довго писав свої 150 сторінок Крєвза, але знаю, що Копистенський написав свої 830 сторінок за чотири роки. Моє проходження знов його шляхом, тобто мою палінодію, триває вже три роки, і займає ще з рік, отже стільки само. В минулому році я закінчив переклад обох полемістів на англійську мову, а тепер добігаю до кінця перевірки — читання після себе, виправлення помилок, узгодження термінології, устинування джерел полемістів тощо.

Чому ж так довго? Мій попередник, зросійшений німець Петро Гільтебрандт, який видав обидва тексти в 1876 році, працював, може, коротше. Але обмежився тільки мінімумом: видав тексти, дав деякі різниці, деякі примітки щодо джерел і покажчики. А при тому наробив масу помилок, не розуміючи добре середньокорнійського тексту, впровадив де-не-де мовну фальсифікацію, докочі російські форми замість українських, до біблійних цитат дав у примітках паралелі з російсько-церковно-слов'янської синодальною Біблією XVIII ст. замість з українсько-церковно-слов'янської Острозької Біблії, якою послуговувався Копистенський. Мені здається, що Гільтебрандт був таки більш розсудливим, ніж німець, бо нема в його праці німецької солідності, є рашне те, що самі росіяни називають „халатність“, себто: стук-грук, аби з рук. Він не пробував навіть заглядати до європейських джерел обох полемістів, щоб в'яснили різні труднощі і неясності, не пробував навіть в'яснити, ким є різні тасмичні особи, поданим у покажчику, часто у перекрученому вигляді.

Подібно поверхово зробив свою роботу інший росіянин (українського або білоруського походження) Завітневич, автор єдиної монографії про „Палінодію“, видану в 1883 р. Особливо про джерела Копистенського ми не довідемося від нього нічого конкретного.

Щоб західна наука переконалася, що також неросіяни мають щось важливе вартісне сказати світові, зокрема про історію і письменство неросійських країн східної Європи, те, що кажуть неросіяни (напр., українці), мусить бути вочевидь краще, точніше, вірогідніше, солідніше. Не можемо навіть фірма Гарварду, якщо видання Українського Наукового Інституту Гарвардського Університету, не будуть бити на голову російських видань на українській темі. Ось чому потрібна така педантична точність, така довга палінодія.

Який я був працівником Академії Наук СРСР, я міг би випустити будь-яку серйозну продукцію, бо за мною стояли б атомні ракети. Але в Українському Науковому Інституті Гарвардського Університету атомні ракети за мною не стоять. Стоїть тільки ви з вашою фінансовою підтримкою. Я вірю в те, що вона сильніша від їхніх ракет.

ВП Пан
Д-р Степан Ворох
Голова
Комітету Тисячоріччя
Хрищення Руси-України

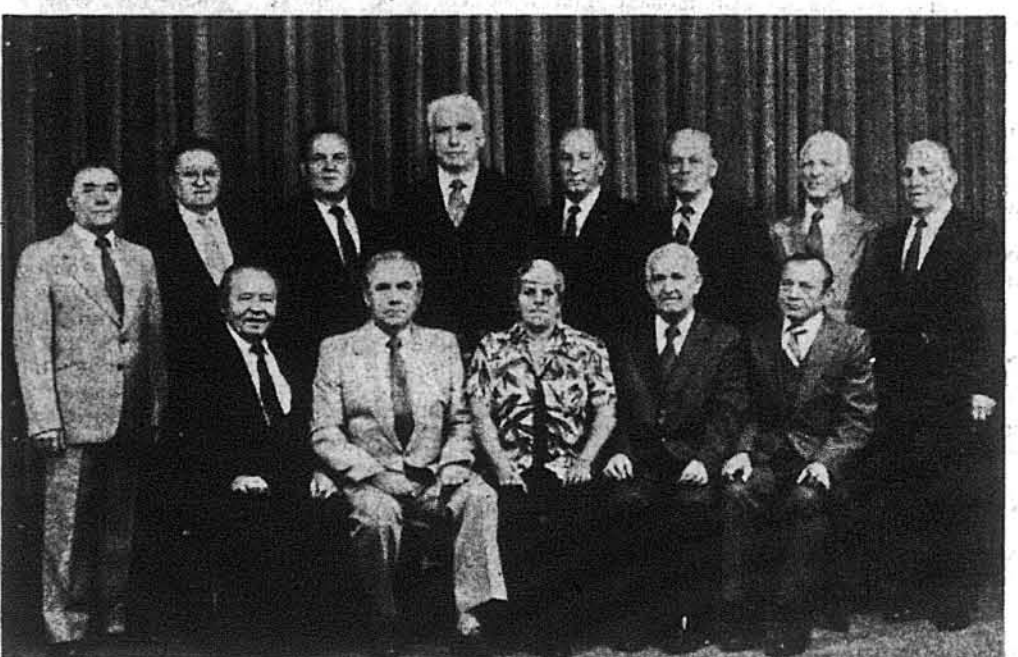
20-го березня 1987 р.

Вельмишановний д-ре Ворох,
З приємністю повідомляємо Вас, що Екзекутивна Центральна КУК на своєму засіданні 13-го березня 1987 року одобрива Вашу пропозицію.

Центральна Комітет Українців Канади своєчасно вишле залик через Відділи КУК і Складових Організацій підтримати Ваш проект з нагоди відзначення Тисячоріччя Хрищення Руси-України.

З пошаною до Вас, Лідія Гавришків
Екзекутивний секретар

Народний Дім в Елізабеті, Н. Дж. — 75,000 дол.

Український Народний Дім в Елізабеті, Нью Джерсі, постав наприкінці 1926-го року. Надзвичайні Загальні збори УНДому в дні 7 грудня 1986 року для відзначення роковин 1000-ліття Хрищення України рішили призначити 75,000 дол. на Гарвардський Проект із спеціальним визначенням цієї цілі пожертви: видати три томи оригіналу щоденника гетьмана України Пилипа Орлика. Історія УНДому в Елізабеті із пошаним виказом його 14-ти товариств — у доповіді позивається окремо видані Комітетом для здійснення Гарвардського Проекту. Тут подано тільки світлинку його Управи, яка прийняла таку похвалу гідну постанову. Сидять (зліва): Михайло Іванюк, член Контрольної комісії, Ярослав Сосяк — голова, Джеймс Едман — заступник голови, Михайло Хитра — рекордний секретар, Іван Полянський — касир. Стоять (зліва): Володимир Василук — радний, Юрій Сенцій — радний, Володимир Маркус — радний, Едвард Мельничук — голова Контрольної комісії, д-р Роман Граб — вільний член Управи, Мирон Пінковський — голова Статутної комісії, член Статутної комісії — Михайло Коваль і Павло Боднарченко; на світлині відсутній Ярослав Закаляк, фінансовий секретар.

Степан Ворох

Організація фондів для Гарвардського Проєкту

Зближаючись до нового 1988 року, українська спільнота в діаспорі, свідомо своїх історичних завдань і відповідальності, пильно приготується до зустрічі Великого Ювілею Тисячоліття Хрищення України. Найсуттєвіші релігійно-духовні святкування вже почалися в українських Церквах особливими торжествами і закінчуватись будуть на 5-му Світовому Конгресі Вільних Українців об'єднано спільним Молебнем до Всевшнього з участю Ієрархів всіх наших Церков.

Завершуються приготування громадських відзнавань по всіх українських громадах та усіх століттях країн нашого поселення. Виступами української християнської культури та в зустрічах з представниками урядів виявлятимемо вірність найвищим ідеалам українського народу. Обидва аспекти святкування великої ваги і мусять бути проведені величаво.

Для повноти вияву споживаності цього Ювілею необхідно є наукова документація, яка задокументує 1000-літню епоху Християнства українського народу і залишиться тривалим пам'ятником та джерелом дослідів для наступних поколінь.

Про значення Гарвардського Проєкту для українського народу всі вже доволі багато читали і здавалося б не треба більше писати. Однак вага його така велика, поява його в історичний момент народу така важлива, що варто повторити про нього ще і ще, бо Гарвардський Проєкт ми не тільки звеличуємо Тисячоліття Хрищення України, але появою в одному 40-томовому Корпусі наших духовних надбань від св. Володимира аж до часу модерної української літератури в перекладі на світову англійську мову ми вкладаємо українського Генія в скарбницю світової культури. Ми робимо тепер те, чого ми майже не зробили і тому нас не знали. До сьогоднішнього доводувались про нашу славу Русь майже виключно з московських видань, в яких, очевидно, все було російське. Тепер студіюватимуть туж саму Русь з наших видань Гарвардського Університету та пізнають, що старинна Русь — це Україна, а не Росія. Боже Провидіння добре для нас. У важкі часи посилав нам людей, які своєю візією і прикладом праці мобілізували нарід до великих діл.

Перед нами грандіозний план Гарвардського Проєкту, якого створив Український Науковий Інститут Гарвардського університету зі своїм директором і штабом науковців. Гарвардський Проєкт-джерело документування тисячолітню епоху християнської України. Кілька сотень університетів світу одержать від Гарвардського Університету шляхом наукової виміни 40 томів Корпусу в оригіналах і перекладах на англійську мову нашої старинної літератури про початки і розвиток української нації. Ясно, що виступ наш у широкій науковій світі в англійській мові може нам принести тільки користь.

Гарвардський Проєкт своєю вагою і значенням притягає чимраз більше і

більше людей, які, зрозумівши його історичну перспективу, бажають включитися у цей великий задум та допомогти якнайшорше побачити його закінченням. Великий проєкт потребує великих фондів. Фонди на Гарвардський Проєкт ми мусимо самі зібрати. Ніхто за нас цього не зробить.

Для здійснення цього проєкту потрібно багато людей, які можуть і вміють гадати у далеку будучину та вірити, що вони своєю працею причиняться до кращого майбутнього нашого народу. До внесених задумів типу Гарвардського Проєкту необхідні люди великого ума і великого серця. Українська громада в цілому є великодушна. Ми вже давали докази, що ми вміємо творити великі діла. Наша громада має великий ум і має велике серце.

Справа реалізації Гарвардського Проєкту затронує кожну українську людину. Допомогаючи йому, кожний стає співтворцем великого історичного діла у дуже важливий історичний момент народу — 1000-ліття Хрищення Руси-України. Навіть найменша пожертва є цінним вкладом у побудову незнищимого пам'ятника України.

Від найдавніших часів історії людства великі задуми мали своїх меценатів. Гарвардський Проєкт теж їх потребує. Ми мусимо робити дух меценатів у нашій громаді серед тих, що їм Бог дав вміня придати капітал. Ці одиниці української громади мусять відчувати, що вони можуть і повинні допомогти українському народові розвинути культурні цінності на його добро і славу. Гарвардський Проєкт вже тішить кількадесятма меценатами, які склали по 25,000 доларів, як спонзори поодиноких томів давньої української літератури.

Ще є можливість 80 особам, родинам чи установам, або кільком приватним зібрати пожертвувати до 25 тисяч доларів і в цей спосіб приписати закінчення видання 40-томового Корпусу і стільки ж томів перекладів на англійську і українську мови. Три великі томи історії Християнства України-енциклопедичний довідник — можна спонзорувати, вплативши по 150 тисяч за кожний. Наші великі фінансові установи мають можливість стати на чолі всіх спонзорів Гарвардського Проєкту і вписати ім'я установ в історію українського народу, а тих установ, що проводили яких впродовж і глибоко відчували історичний момент народу, грандіозність відзначення цієї події Гарвардським проєктом і місце своєї установи як авангарду в підтримці української культури. Ці великі меценати з гордістю ввійдуть в пантеон меценатів української культури, в якому перші місця зайняли меценати-вельні князів і козацьких часів.

Діловий Комітет Гарвардського Проєкту шукає авесь час жертводавців. Дуже важлива справа — це те, щоб на місцях в українських громадах голосились добровільці, які, відчувачи потребу, допомогти своєму народові у його найважливіший час історії та бажали б ходити від хати до хати, збираючи

навіть найменші пожертви, щоб включити тих мирних патріотів у всегромадський змаг і покласти українську духовність і українську правду на полиці бібліотек університетів цілого світу.

На базі тих книг чужинні університети будуть навчати майбутні генерації своїх студентів, що Стара Русь — це Україна, а не Росія, що 988 року у Дніпрі хрестився український нарід, а не московський.

Діловий Комітет звертається з проханням і закликом до активних людей у громадах допомогти Гарвардському Проєктові різними можливими способами. Крім організування збіркової кампанії від дому до дому, також треба влаштовувати спільні полуденки, бенкети, концерти і т. п. імпрези.

В останньому році перед великою датою ми мусимо напружити всі сили, щоб гордо із задоволенням зустрічати велике свято. Видання давньої української літератури якраз у Тисячоліття — це діло, якого вимагає власне цей історичний момент. Та це тільки початок нашого виступу у світ зі здобутками української духовності. Роз-

продаж виданих томів досеклярної творчості принесе певний фінансовий прихід, який буде відкладатись на особне conto і творитиме залізний капітал для видання перекладів новітньої української літератури від „Енеїди“ Котляревського до сьогодення. Таким чином, видаючи нашу старинну творчість, ми творимо матеріальну базу для видання новітньої.

Українська Громада почала велике діло, спонтанно підтримуючи Гарвардський Проєкт, і вона виконає історію накладення на неї почесний обов'язок задокументувати наше Тисячоліття і дати відсіч Москві. Всі українці у вільному світі без винятку несуть історичну відповідальність за видання документації тисячолітньої епохи України.

У нас є багато проєктів. Документація Українського Тисячоліття як Конференція українських наукових установ, так і Гарвардським Проєктом, який стоїтиме на сторожі української ідентичності на віки, що прийдуть — це загальнонаціональна справа і ми мусимо вважати це пріоритетом.

Іван Кедрич

НЕМОЖЛИВЕ, АЛЕ РЕАЛЬНЕ

Кожний нарід має якусь прикметну рису, одну чи більше їх, позитивну чи негативну. Характеристичною негативною рисою українського народу є відосередковий гін, який проявляється безперервно від княжих часів по нинішній день. Звернім увагу на явище, що його наявності його ніхто не може заперечити. Коли тільки з'явиться якась добра ідея, коли тільки хтось візьметься за якусь конструктивне діло, негайно з'являються скептики, критики, а то й завзяті противники, які словом і ділом бажали б дане діло загирити. Наведім кілька прикладів з часів, що їх свідками є ще ми, сучасне покоління. Як тільки на сторінках „Свободи“ з'явився стаття про потребу побудови пам'ятника Шевченкові у Вашингтоні, негайно відзвучали голоси, що це утопія. Навіть пізніший голова Комітету для побудови цього пам'ятника, тодішній голова Товариства ім. Шевченка проф. Роман Смаль-Строцький надіслав до „Свободи“ статтю із сумнівами, чи варто витрачати гроші й енергію на діло, якого не можна здійснити. Проте 27 червня 1964 року колишній президент Д. Айсенгавер відкрив пам'ятник при 100,000-му зданні народу і той сам проф. Роман Смаль-Строцький виголосив головну промову, текст якої увіковічений у „Записках“ НТШ том 153, „Шевченко і ми“.

Коли Степан Химич піддав ідею створення української катедри історії при якомусь престижному американському університеті, то негайно знайшлися скептики, які повели словесну кампанію „проти“. Проте Химич зумів надхнути своїм ентузіазмом шлий гурт молоді і проявив такий організаторський талант, що постала не одна катедра, а цілий Український Науковий Інститут при Гарвардському університеті. „Енциклопедія українознавства“, що виходить під фірмою НТШ і головним редактором якої був недавно померлий проф. Володимир Кубійович, належить поруч із пам'ятником Шевченкові у Вашингтоні та УНІ-Інституту у Кеймбриджі до найбільших осягів всієї української діаспори. Проте все це є завзяті критики того подиву гідного діла, бо на тисячі тамошніх гасел, є буквально два гасла, які є дискусійними і контроверсійними.

Коли останній Митрополит Львівський, Ісповідник Віри Отець Йосиф, який 17 років карався на заслання в

Сибірі, виступив на Другому Ватиканському соборі з вимогою завершити гієрахічну структуру Української Католицької Патріаршої Церкви і тією „своєю“ ідеєю дав поштовх до патріархального руху, то з'явилася була навіть в одному журнальчику стаття, що це „український в'єткон“, себто комуністи, затіяли таку штуку, дарма, що патріархальний рух поруч із деякими негативними епізодами активізував католицьку частину української діаспори ідеєю, за яку вона почала змагатися, наблизив ту частину нашої громади до Церкви і продуктивувач кончність зацікавитися церковними проблемами, якими раніше люди не цікавилися.

У „Свободі“ з 7-го березня 1985 року з'явилася обширна стаття професора Омеляна Прицака, директора УНІ-Інституту при Гарвардському університеті, п. з. „Чому Корпус досеклярної творчості“. Автор цієї статті твердив, що, видавши трьома мовами, — оригінальною церковнослов'янською, яка тоді була мовою книжною, в українському перекладі та в перекладі англійському, всі твори, починаючи від „Повісті временних літ“ аж до появи українського народною мовою „Енеїди“ Котляревського у 1798 році, — світ дістане наявний доказ, що це була література українська, а не московська і що 1000 років тому відбулося за Володимиром Великим хрищення Руси-України, а не Росії, якої тоді ще взагалі не існувало.

Поява цієї статті проф. Прицака викликала завзяту кампанію „проти“, при чому критики покликувалися на самого проф. Прицака, який признавав, що здійснення такого задуму вимагає зусилля покоління, але живе покоління повинно дати добрий початок. Критики скептики кричали: „діло, що його неможливо провести в життя“. І ось з'явився вже три томи „Копусу“, упідготові в перекладах тих томів і в підготові з дальшій томи „досеклярної літератури“. До березня 1988 року вже сім томів. Це величаво ідея і величаво творче діло. Великі ідеї вимагають великого зусилля і великих жертв.

Ці сторінки присвячені не так популяризації цієї великої ідеї, як з'ясуванню реальності ідеї і плану проф. Прицака. Великі ідеї вимагають великих зусиль. Треба зробити ці зусилля і доказати, що це велике діло — реальне.

1,000 дол. від старого емерита

Дня 9-3 — 1987 року, Тисячоліття християнства України. Вислаю 1,000 доларів на фонд Тисячоліття християнства. Я єм стара людина на пенсії. За рік 1987. Федько Гавриликів. Якщо є справа, то прошу дати мені довідатися.

Канцелярія
Канцелярія Митрополита

Слава Ісусу Христу!

10 серпня 1987

Комітет Тисячоліття Хрищення України
Гарвардський Проєкт
63 — 4-та авеню
Нью Йорк, Н. Й.

Високоповажаний Панове!

Радію, що поступово здійснюється науковий проєкт видання нашої культурної спадщини. Я невимовно вдячний за передання так гарно виданої, естетично оформленої й науково опрацьованої першої книги із запланованого проєкту.

Це цінне видання є немов візитова картка для нашого народу, що він належить до сім'ї культурних народів із тисячолітньою християнською культурою, із великими культурними надбаннями. Наш нарід може гордитися своєю творчістю, що століттями плели й творили наші науковці, письменники й поети.

Широ бажав Вам успіху у Вашій такій корисній і потрібній праці, щоб виявити усі скарби нашої наукової спадщини.

Благословлю Вас усіх, що служите для добра нашої Церкви й нашого народу. Нехай Господь кріпить Ваші сили й благословить здоров'ям.

Благодать Господа і Божий мир нехай завжди буде з Вами!

† Стефан
Митрополит

Вінніпег, 7 липня 1987.

Високоповажаний Пан
Професор Омелян Прицак
Директор
Український Дослідний Інститут при Гарварді
Кеймбридж, ЗСА.

Високоповажаний і Дорогий Пане Професоре,

Дуже дякую за примірник першої книги серії текстів нашого корпусу української творчості під заголовком „Учительне Євангеліє“ Мелетія Смотрицького.

Широ гратуюю Вам, Дорогий Пане Професоре, та всім Вашим співробітникам у реалізуванні нашого великого Гарвардського Проєкту. Ця Ваша книга серії текстів нашого корпусу української творчості представляється надзвичайно гарно як під оглядом формату і зовнішнього вигляду, так і під оглядом її академічного представлення читачам.

Із захопленням моєї повної підтримки в дальшому реалізуванні нашого Гарвардського Проєкту, здоровлю щиро Вас, Дорогий Пане Професоре, та прошу Всевшнього дати щедро благословити Вашу важливу наукову працю. Остаюся все Вам відданий в Христі Господі.

Максим
Митрополит

Парма, 15 вересня 1987

До
Світлої Президії Ділового Комітету Тисячоліття
Хрищення Руси-України — Гарвардський Проєкт

На руки Голови Ділового Комітету
Високоповажаного Пана д-ра Степана Вороха
Нью Йорк, Н. Й.

Високошановні Панове, Члени Комітету Тисячоліття
Хрищення Руси-України — Гарвардського Проєкту!

Одержав я Ваше письмо з дня 10 вересня ц. р., в якому повідомляєте мене про появу перших двох томів монументального проєкту сороктомового Корпусу текстів Давнього Українського Письменства.

Перш усього хочу подякувати Вам за переслані мені вищезгадані два томи. Я одержав їх. Велика подяка Вам і признання. Радію Вашими успіхами. Щодо прислуги, про яку просите мене, щоб прихильно засвідчити на Синоді наших Владик про великий Ваш вклад праці для нашого Тисячоліття — видання 40-томового Корпусу Текстів нашого Давнього Письменства, — це вияв великої зрілості та відповідальності перед історією нашого народу, що їх доказав Науковий Центр Українських Студій при Гарвардському університеті. Це внімкове явище в наших наукових колах на поселенні, яке ми вітаємо з глибокою радістю і прихильністю.

З найкращими побажаннями дальшої праці, що є гордістю української науки і великим вкладом до відзначення Тисячоліття Християнства в Україні, остаюся відданим в Господі

† Роберт

Єпископ Епархії св. Йосафата в Пармі

7-го липня 1987 року

Високоповажаний Пан
Професор Омелян Прицак
Кеймбридж

Слава Ісусу Христу!

Високоповажаний і Дорогий Пане Професоре!

Не нахожу відповідних слів, щоб належно подякувати Вам за „Учительне Євангеліє“ Мелетія Смотрицького, щойно видане Українським Гарвардським Інститутом.

З приємністю переглянувши цінну книгу, — покищо поверхово, але згодом простудіюю її основно, — і бачу, що можна в ній знайти неодну оригінальну думку, яка може послужити нашим українським провідникам до недільних гомілій.

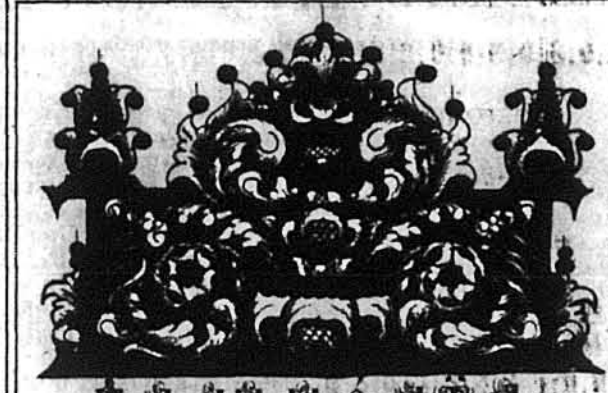
Видання гарне, оформлення „приманливе“, тодішня українська мова цікава, а чітко сфільмовані сторінки оригінальних сторінок цілої книги переносять читача в Україну сімнадцятого сторіччя.

Дорогий Пане Професоре! Як Директор Українського Гарвардського Інституту, Ви вміло виконуєте монументальну працю для нашого народу і для нашої Церкви й за це належить Вам пошана, признання і вдячність від всієї української спільноти. Ваше ім'я залишиться увіковічене в українській історії.

Хай Господь кріпить Ваше здоров'я і благословить Вашу працю на многи літа!

В Христі слуга,
† Інокентій ЧСВВ
Епарх Чикагський

Lev Krevza's Obrona iednosci cerkiewney and Zaxarija Kopystens'kyj's Palinodija

Високоповажаний Пан Професоре,
Дорогий Пане Професоре,
Дуже дякую за примірник першої книги серії текстів нашого корпусу української творчості під заголовком „Учительне Євангеліє“ Мелетія Смотрицького.
Широ гратуюю Вам, Дорогий Пане Професоре, та всім Вашим співробітникам у реалізуванні нашого великого Гарвардського Проєкту. Ця Ваша книга серії текстів нашого корпусу української творчості представляється надзвичайно гарно як під оглядом формату і зовнішнього вигляду, так і під оглядом її академічного представлення читачам.
Із захопленням моєї повної підтримки в дальшому реалізуванні нашого Гарвардського Проєкту, здоровлю щиро Вас, Дорогий Пане Професоре, та прошу Всевшнього дати щедро благословити Вашу важливу наукову працю. Остаюся все Вам відданий в Христі Господі.

Harvard Library of Early Ukrainian Literature
Texts: Volume III

COLLECTED WORKS OF Meletij Smotryc'kyj

Високоповажаний Пан Професоре,
Дорогий Пане Професоре,
Дуже дякую за примірник першої книги серії текстів нашого корпусу української творчості під заголовком „Учительне Євангеліє“ Мелетія Смотрицького.
Широ гратуюю Вам, Дорогий Пане Професоре, та всім Вашим співробітникам у реалізуванні нашого великого Гарвардського Проєкту. Ця Ваша книга серії текстів нашого корпусу української творчості представляється надзвичайно гарно як під оглядом формату і зовнішнього вигляду, так і під оглядом її академічного представлення читачам.
Із захопленням моєї повної підтримки в дальшому реалізуванні нашого Гарвардського Проєкту, здоровлю щиро Вас, Дорогий Пане Професоре, та прошу Всевшнього дати щедро благословити Вашу важливу наукову працю. Остаюся все Вам відданий в Христі Господі.

Qua sit Meletij facies? commensurata imago?
Ingenium quod sit? posthuma scripta probant:
Qua pietas illum decoret? gerit iste libellus:
Quae fides ornet? Mortua dextra docet.

Harvard Library of Early Ukrainian Literature
Texts: Volume I

З НАГОДИ СВЯТ РОЖДЕСТВА ХРИСТОВОГО,
НОВОГО РОКУ та ЙОРДАНУ
бажаємо нашим Жертводавцям
ВЕСЕЛИХ, ЗДОРОВИХ та ЩАСЛИВИХ СВЯТ!

У домі д-р Марії Кобринської члени Головного Комітету Гарвардського Проєкту презентують третій том Досеклярної літератури д-р Марії Кобринській, яка в пам'ять свого чоловіка інж. Романа Кобринського спонзорувала цей том пожертвою 25,000 дол. На світлинці сидять (зліва): голова Комітету — д-р Степан Ворох, д-р Марія Кобринська (спонзор) і Богдан Рубок, референт спонзорів. Стоять (зліва): Ярослав Пастушенко, член Фінансової комісії, і Володимир Ворох, керівник Бюро Гарвардського Проєкту в Нью Йорку.

З Різдвом Христовим

РОДИНІ, ДРУЗЬМ І ЗНАЙОМИМ
ВЕСЕЛИХ СВЯТ І ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ

— бажають —

БОГДАН ГІРНЯК з РОДИНОЮ

З нагоди Свят Різдва Христового
і Нового Року

РОДИНІ, ПРИЯТЕЛЯМ, ПАЦІЄНТАМ І ЗНАЙОМИМ
широко побажання пересилає

д-р ЮРІЙ І МОТРИЯ СОСЕНКО
зі сином Адріаном і донями
Анеткою і Алянною

З Різдвом Христовим і Новим Роком
РІДНИХ, ПРИЯТЕЛІВ І ЗНАЙОМИХ

широко вітають

**Стефанія, Теодор, Мирослава
Мирошніченки**
і
Гапина, Любомир Кузьми

Веселих Свят Різдва Христового
і Щасливого Нового Року!

РОДИНІ, ДРУЗЬМ І ЗНАЙОМИМ

— бажають —

д-р Святослав І Люба Ворохи

з дітьми:

**Адріаном, Юрієм, Мирославом, Уляною,
Петром і Павлом**

Веселих та Щасливих Свят
Різдва Христового та всего добра
в Новому Році

Родині, Приятелям і Знайомим
широко бажають

**д-р Роман і Євгенія Дикі
д-р Роман і Дарія Дикі
Ярослав і Петруся Дикі**

ВЕСЕЛИХ СВЯТ І ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ
Родині, Приятелям і всім Знайомим

— бажає —

Дарія Стахів з родиною

РОДИНІ, ПРИЯТЕЛЯМ І ЗНАЙОМИМ
найщиріші побажання

Веселих Свят Різдва Христового
і Щасливого Нового Року

— бажають —

ПАВЛИНА І МИРОСЛАВ ДЕРЕШ

ХРИСТОС РАЖДАЄТЬСЯ!
Замість особистих побажань
Рідні і Приятелі складаємо
дотик на потреби Української
Католицької Церкви в Бразилії
Стефанія і Осип ФЕДОРІКА

і Новим Роком!

З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ

РОДИНУ, ДРУЗІВ І ЗНАЙОМИХ,
що святкують за новим і старим стилем
вітаю сердечно

нашим традиційним
ХРИСТОС РАЖДАЄТЬСЯ
а з Новим Роком

бажаю

здоров'я, щастя і всіх благ!

МАРІЯ САВИЦЬКА

З ПРАЗНИКОМ РІЗДВА ХРИСТОВОГО
і з НОВИМ РОКОМ

Веселих і Щасливих Свят

пересилає

**МИРОН М. БИЦ, президент
APPRAISAL ONE**

HOME INSPECTION ONE, INC.

506 N. High St., Millville, N.J. 08332 (209) 327-9185

2 Valley Rd., Denville, N.J. 07834. Tel.: (201) 586-2009

281 Highway 79, Morganville, N.J. 07751. (201) 591-0916

Інспекція домі, вивчення термітів і оцінка домі.

ВЕСЕЛИХ СВЯТ РІЗДВА ХРИСТОВОГО
та ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ 1988

бажає своїм Членам та всій Українській Громаді

КРЕДИТИВКА СВ. АНДРІЯ

при Українському Православному Осередку в Бавнд Бруку

Адреса для листування:

Урядові години: кожного дня від год. 10-й рано до 3-ої по пол.; в суботи від 9-ої рано
до 12-ої полудня; четвер від 10 до 7-ої веч.

Тел.: (201) 469-9085

Приймаємо вклади на сертифікати.

- Ощадності забезпечені Федеральним Урядом до \$100.00
- Всі позички забезпечені безкоштовно до висоти \$10,000 на 10 років
- Безкоштовне забезпечення на життя до \$2,000 — заліжно від суми ощадностей і віку члена Кредитівки
- Дивіденди від звичайних вкладів — нараховують квартально
- Видаємо студентські позички
- Видаємо різні сертифікати

279 Main Street, So. Bound Brook, N.J. 08880

ST. ANDREW'S SO. BOUND BROOK FEDERAL CREDIT UNION

P.O. Box 475, So. Bound Brook, N.J. 08880

ХРИСТОС РАЖДАЄТЬСЯ!
ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ!

РОДИНІ, ПРИЯТЕЛЯМ І КЛІЄНТАМ

— бажають —

**РОМАН І МАРІЧКА
ОМЕЦІНСЬКІ**

Sales Representatives

DEGNAN & BOYLE REALTORS

1236 Route 46, Parsippany, N.J. 07054

Bus. tel.: (201) 335-6400; Res. tel.: (201) 375-8808

1-й УКРАЇНСЬКИЙ ФЕДЕРАЛЬНИЙ БАНК

«ПЕВНІСТЬ»

Ієрархам і Духовенству Українських Церков, Проводам Українських
Організацій, Товариств і Установ, всім своїм Членам та всій
Українській Громаді найщиріші побажання

ВЕСЕЛИХ СВЯТ РІЗДВА ХРИСТОВОГО

та

ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ!

— пересилають —

ДИРЕКЦІЯ І ПРАЦІВНИКИ

1st SECURITY FEDERAL SAVINGS BANK

932 - 936 N. Western Ave. Chicago, IL 60622 (312) 772-4500

2166 Plum Grove Rd. Rolling Meadows, IL 60008 (312) 991-9393

DRIVE UP **CASH STATION** WALK UP

820 N. Western Avenue Chicago, IL 60622 (312) 276-4144

Христос Родився!

Радісних Свят Різдва Христового
і Щасливого Нового Року
РОДИНІ, ПРИЯТЕЛЯМ І ЗНАЙОМИМ

— бажає —

Лонг Айланд Сіті

ОКСАНА РАК

Радісних Свят Різдва Христового
та Щасливого Нового Року

РОДИНІ, ПРИЯТЕЛЯМ І КЛІЄНТАМ

широко бажають

Роман і Марічка Омецінські

CERTIFY PUBLIC ACCOUNTANT

(N.Y. and N.J.)

Tel.: (201) 375-8808

Веселих Свят
РІЗДВА ХРИСТОВОГО

і
Щасливого
НОВОГО РОКУ!

— бажає —

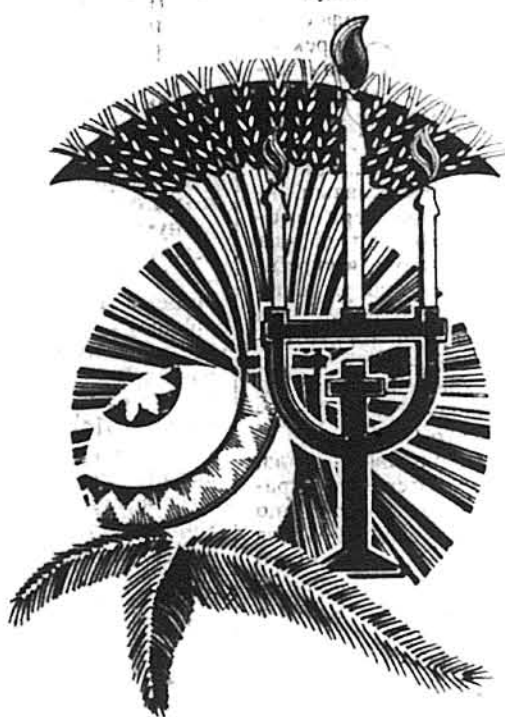
Українська фірма, яка уділяє моргеджі
(перший і другий) для клієнтів

Myron Bytz, president

**MORTGAGE INVESTMENT
SERVICES LTD.**

280 Route 46, Denville, N.J. 07834
1-800-553-0176 or (201) 586-2256

Х
Р
И
С
Т
О
С

Р
О
Д
И
В
С
Я

ВЕСЕЛИХ СВЯТ І ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ

УКРАЇНСЬКІ КООПЕРАТИВИ АМЕРИКИ

Кооператива св. Андрія

Бавнд Брук, Нью Джерзі

Кооператива „Самопоміч“

Балтімор, Меріленд

Братська Кооператива

Бостон, Масс.

Кредитова Кооператива

Біффало, Нью Йорк

Кредитова Кооператива

Вашінгтон, Д. К.

Кредитова Кооператива

Гартфорд, Конн.

Кооператива Будучність

Детройт, Мічиган

Кооператива „Самопоміч“

Детройт, Мічиган

Кооператива „Самопоміч“

Джерзі Сіті, Нью Джерзі

Кооператива „Самопоміч“

Елізабет, Нью Джерзі

Кооператива СУМА

Імпорс, Нью Йорк

Кредитова Кооператива

Каргоузон, Нью Йорк

Кооператива „Основа“

Парма, Огайо

Кредитова Кооператива

Лос Анджелес, Каліфорнія

Кредитова Кооператива

Мамі, Флорида

Кредитова Кооператива

Мілвокі, Висконсин

Кредитова Кооператива

Міннеаполіс, Мінн.

Кооператива „Самопоміч“

Ньюарк, Нью Джерзі

Православна Кооператива

Нью Йорк, Нью Йорк

Кооператива „Самопоміч“

Нью Йорк, Нью Йорк

Кооператива „Самопоміч“

Парма, Огайо

Кооператива „Самопоміч“

Пассейк, Нью Джерзі

Кооператива „Самопоміч“

Пітсбург, Па.

Кредитова Кооператива

Рочестер, Нью Йорк

Кооператива „Самопоміч“

Сиракуза, Нью Йорк

Братська Кооператива

Скреттон, Па.

Кооператива „Самопоміч“

Філадельфія, Па.

Кредитова Кооператива

Фінікс, Арізона

Кооператива „Самопоміч“

Честер, Па.

Кооператива „Самопоміч“

Шикаго, Ілліной

Українська Кооперативна Агенція

Шикаго, Ілліной

Кооператива „Самопоміч“

Шикаго, Ілліной

Українська Медично-Харитативна
Служба

кол. Український Червоний Хрест на чужині

з нагоди РІЗДВА ХРИСТОВОГО та НОВОГО РОКУ
шле найщиріші побажання Веселих Свят і Щасливого
Нового Року Вископреосвященнішим Ієрархам і Всечес-
нішому Духовенству Українських Церков, Українським
Науковим Установам, Товариствам, Молодечим Органі-
заціям, Прихильникам і Добродіям, нашим ЖЕРТВОДАВ-
ЦЯМ, Збірщикам, Самопомочі враз із Відділами, Суспіль-
ній Опіці із відділами, Жіночий Допомоговий Організації
враз із Відділами, Лікарським Товариствам, Українській
пресі, Представництвом, Станціям, всім членству
УМХС та всій українській спільноті на чужині і в Рідному
Краю

Рада й Управа УМХС

РОДИНІ - ВСІМ НАШИМ ПРИЯТЕЛЯМ І ЗНАЙОМИМ

— бажаємо —

Веселих Свят Різдва Христового
і Щасливого Нового Року

д-р Роман і м-р Ольга Морози

Рідним, Приятелям і Знайомим

ВЕСЕЛИХ СВЯТ
РІЗДВА ХРИСТОВОГО

і

ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ

— бажають —

МИРОН І ХРИСТИНА БИЦ

з дітьми

Мирославом і Кассандрою

3 Різдвом Христовим і Новим Роком!

РАДІСНИХ СВЯТ РІЗДВА ХРИСТОВОГО
і ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ
Членам 277-го Відділу Українського Народного
Союзу в Гартфорд, Конн.
— пересилася —

УПРАВА

Веселих Свят
та
Щасливого Нового Року
Родині, Приятелям, Клієнтам і Знайомим
— бажають —
Ірена і Осип Голінські

EXPERT ELECTRICAL SERVICE
224 W. Mt. Pleasant Ave., Livingston, N.J. 07039.
Tel.: 593-0014

Веселих Свят
та
Щасливого Нового Року
Рідні, Приятелям та Знайомим
— бажають —
АННА і СТЕФАН МАКУХ
та **БОГДАННА МАКУХ**

РОДИНІ, ПРИЯТЕЛЯМ і ПАЦІЄНТАМ
Веселих Свят
і **Щасливого Нового Року**
— бажає —
д-р Петро і Христина Рівес
78 Amboy Avenue, Metuchen, N.J. 08840. (201) 548-4365

ХРИСТОС РАЖДАЄТЬСЯ!
Родині, Приятелям і Знайомим
Веселих Свят і Щасливого Нового Року
— бажають —
Windham, N.Y. **Стефанія і Йосиф Іванчуки**

Веселих Свят Різдва Христового
і
Щасливого Нового Року
Рідним, Приятелям і Знайомим
— бажають —
д-р Юрій Чировський
з дружиною **Аріадною**
і доньками
Тамарою та Діаною
Succasunna, N.J.

DR. and MRS. WALTER BARON
WISH EVERYONE A JOYOUS CHRISTMAS AND MANY BLESSINGS
FOR A HAPPY AND HEALTHY NEW YEAR

З нагоди Світлого Празника
РІЗДВА ХРИСТОВОГО
усім нашим Рідним, Приятелям і Пацієнтам
бажаємо
Радісних і Паскиповних Свят
та
Щасливого Нового Року!
Д-р і П-ні ВАЛТЕР БАРОН

AMERICAN-UKRAINIAN DENTIST
119 East 10th Street New York, N.Y.
By appointment. (212) 477-3016

Веселих Свят Різдва Христового
та
Щасливого Нового Року!
ВШ Клієнтам, Дружам та Знайомим
— бажають —
АНТІН і ВІРА ШУМЕЙКИ
та **Працівники**
УКРАЇНСЬКОЇ ПОДОРОЖНЬОЇ АГЕНЦІЇ

KOVASNIUK TRAVEL INC. ЗАСНОВАНА 1920 Р.
157 Second Avenue ■ New York, N.Y. 10003 ■ (212) 254-8779

3 РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ
і
НОВИМ РОКОМ
— бажаємо —
всім Рідним, Приятелям, Знайомим та Студіям
прожити багато літ увінчаних успіхами,
у щасті і здоров'ю.

Лідія, Оксана, Любомир, Марко
і **Павло Крушельницькі**

Веселих Свят
та
Щасливого Нового Року
РІДНІ, ПРИЯТЕЛЯМ і КЛІЄНТАМ
— бажають —
д-р Ярослав і Стефанія
Бернадини
ВЛАСНИКИ „КРИМУ“ і „ТАМАРИ“, Валдауд, Н. Дж.

ВЕСЕЛИХ СВЯТ РІЗДВА ХРИСТОВОГО
і
ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ
Родині, Приятелям і Знайомим
— бажають —
д-р Теодозій, Любомира
і **Ляриса Крупи**

РІДНІ, ПРИЯТЕЛЯМ і ЗНАЙОМИМ
Веселих Свят
і
Щасливого Нового Року!
— бажають —
д-р БОГДАНА СВИСТУН-РІВЕС
з Родиною

Клієнтелі, Українським і Ветеранським
Організаціям
Веселих Свят Різдва Христового
і
Щасливого Нового Року!
— бажає —
Йосиф Купчак
з родиною
власник
JOSEPH MEAT MARKET
437 Smith Street, Perth Amboy, N.J. Tel.: 442-4660

ХРИСТОС РАЖДАЄТЬСЯ!
Веселих Свят Різдва Христового
та
Щасливого Нового Року
всій своїй Родині, Покупцям та Приятелям
— бажає —
БАЗАР РІЗНОРОДНОСТЕЙ
Власники:
Василь і Богуслава Гнатів
з Родиною
1082 Springfield Avenue, Irvington, N.J. tel.: 374-6446

ХРИСТОС РАЖДАЄТЬСЯ!
Радісних Свят Різдва Христового
та **Щасливого Нового Року**
РІДНІ, ПРИЯТЕЛЯМ і ЗНАЙОМИМ
— бажають —
д-р Олександр, Ярослава,
Борис і д-р Марко Гудзяки

3 Різдвом Христовим
і **Новим Роком**
РОДИНІ, ПРИЯТЕЛЯМ, ЗНАЙОМИМ,
А ЗОКРЕМА УСІМ МОЇМ КЛІЄНТАМ
Веселих Свят і Щасливого Нового Року
— бажає —
Христина Ключас з чоловіком Іваном
і дочкою **Мартою**

OPTIC — SERVICE
830 Richwood Rd., Millburn, N.J. 07041. Tel.: (201) 376-6819

ЮВЕЛІРНА ФІРМА
І. Целенський
— бажає —
Веселих Свят
і
Щасливого Нового Року!
Шановним Покупцям, Родині і Знайомим
1260 Springfield Ave., Newark, N.J. Tel.: 375-2467

Христос Родиться!
ВЕСЕЛИХ СВЯТ і ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ
Дорогим Гостям, Приятелям і Родині
— бажає —
д-р Роман і Зузанна Сапович
ВІЛЛЯ „ЛІДІЯ“ — Морський Ресорт
LIDIA
APARTMENT and ROOMS
128 E. Crocus Rd., Wildwood Crest, N.J. 08260
Phone: (Area 609) 522-3348

Українським Організаціям та ВШ Клієнтам,
Родині та Знайомим
3 Різдвом Христовим
та **Новим Роком**
ВЕСЕЛИХ СВЯТ
— бажають —
НАТАЛІЯ ЛАЗІРКО
дочка **НАТАЛКА і син ОЛЕГ** з дружиною
OLYMPIC
COMMUNITY MARKET
122 — 40th Street — Irvington, N.J. — 375-3181

ВЕСЕЛИХ СВЯТ РІЗДВА ХРИСТОВОГО
і
ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ
Родині, Приятелям Дорогим Гостям ресторану
— бажає —
ЕВСТАХІЙ РАВРИШ
ВЛАСНИК
Big Stas Restaurant
1020 S. Wood Avenue
Linden, N.J. 07036
(201) 862-6455

*****
РІДНИМ, ПРИЯТЕЛЯМ і ЗНАЙОМИМ
Веселих Свят Різдва Христового
і
Щасливого Нового Року
— бажають —
Д-р БОРИС і ІРИНА ДИБКО-
ФИЛИПЧАКИ
400 Passaic Ave., Passaic, N.J. 07055 (201) 778-0700

Веселих Свят
та
Щасливого Нового Року
РОДИНІ, ПРИЯТЕЛЯМ, ЗНАЙОМИМ і ПАЦІЄНТАМ
— бажають —
д-р Андрій, Рената,
Христина, Роман і Адріан
ОЛЕАРЧИК

3 РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ
ХРИСТОС РАЖДАЄТЬСЯ!
Веселих Свят
та
Щасливого Нового Року
РІДНІ, ПРИЯТЕЛЯМ і ЗНАЙОМИМ
— бажають —
д-р ВСЕВОЛОД і ЛІДІЯ
КОГУТЯКИ
з **РОМОЮ і ЮРКОМ**

Родині, Клієнтам і Знайомим
Веселих Свят
РІЗДВА ХРИСТОВОГО
та
ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ!
— бажає —
NESTOR OLESNYSKYJ
із фірми
FISH, FIELD & OLESNYSKYJ
2040 Millburn Avenue
Maplewood, N.J. 07040
(201) 763-2001
(201) 761-6480
Мейнпавд. Н. Дж.

ХРИСТОС РАЖДАЄТЬСЯ!
Веселих Свят
та
Щасливого Нового Року
— бажає —
УКРАЇНСЬКОМУ ГРОМАДЯНСТВУ
ЛИТВІНІ — ЛИТВІНІ
УКРАЇНСЬКЕ ПОХОРОННЕ ЗАВЕДЕННЯ
UNION FUNERAL HOME
1600 Stuyvesant Ave. (corner Stanley Terr.), Union, N.J. 07083
(201) 964-4222

3 РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ
Веселих Свят Різдва Христового
та **Щасливого Нового Року**
РІДНІ, ПРИЯТЕЛЯМ, ПАЦІЄНТАМ і ЗНАЙОМИМ
— бажають —
д-р Ігор, Марта, Александра, Діана
і **Христина Бачинські,**
інж. Олег, Марта і Андрій Бачинські,
д-р Оксана і Віктор Геймур
Джерзі Сіті, Н. Дж. — зичимо Колею і Геньом

3 Різдвом Христовим,
Святим Уордавом
і Новим Роком
поздоровляє
ВСІХ ВШ. ПОКУПЦІВ, ПРИЯТЕЛІВ та ЗНАЙОМИХ
АРКА в НЮ ЙОРКУ
26 First Avenue, New York, N.Y. 10009. Tel.: (212) 473-3550
Між Першою і Другою вулицями

З ПРАЗНИКОМ РІЗДВА ХРИСТОВОГО та НОВИМ РОКОМ
вітаємо наших Рідних, Пластових Друзів та Знайомих традиційним Христос Родився — Славить Його та Бажаємо Веселих Свят та Щасливого Нового Року!

Оксана і Микола Коропецькі з Марком і Андрієм, Андрієм, Ганною і Уляною

З НАГОДИ РІЗДВА ХРИСТОВОГО ВЕСЕЛИХ СВЯТ та ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ
всім Рідним, Друзям і Знайомим — бажають —

Урсуля й Остап Балабани

ВЕСЕЛИХ СВЯТ і ВСЬОГО НАЙЛУТШОГО в НОВИМ РОЦІ 1988
— бажає —

Управі і всім Членам 457 Відділу Українського Народного Союзу

Галія Кіляр, секретарка

РОДИНІ, ПРИЯТЕЛЯМ і ЗНАЙОМИМ
Веселих Свят Різдва Христового та Щасливого Нового Року 1988
за новим і старим стилем — бажають —

інж. Омелян і Марія Смішкевичі

РАДІСНИХ СВЯТ РІЗДВА ХРИСТОВОГО та ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ!
Рідні, Приятелям, Знайомим і Шановним Пацієнтам бажають

Д-р ЯРЕМА і НАТАЛІЯ ДУБИКИ
з дітьми Адріаном і Ларисою

Пластовий Курінь „ОРДЕН ХРЕСТОНОСЦІВ“
впаштовує

ЗИМОВУ ЗАБАВУ
Субота, 2-го січня 1988 р., год. 9-та веч.

Ramada Inn, East Hanover, N.J.
130 Route 10

Грає оркестра „Нове Покоління“

Проведіть святочно, родинно, весело, спокійно

Різдвяні Свята на Союзівці

Веселих Свят

СВЯТА ВЕЧЕРЯ
з традиційними
12-ма стравами

Середа, 6-го січня 1988 р.

Merry Christmas!

Замовлення плати:
UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION ESTATE
Kerhonkson, N.Y. 12448 • Tel.: (914) 626-5641

Name .....

Address .....

Нема то як на СОЮЗІВЦІ у Різдвяні Свята!

Нема то як на Союзівці!

Осепі
Українського
Народного
Союзу

Четвер, 31-го грудня 1987 року
НАВЕЧЕР'Я НОВОГО РОКУ
7:00 веч. — 8:00 — КОКТЕЙЛ
8:00 веч. — 10:00 — ВЕЧЕРЯ
10:00 веч. — ? — ЗАБАВА

Алекс і Дорко Оркестра

ВІТАЮ СТАРИХ ДРУЗІВ з РІЗДВОМ та НАДСИЛАЮ СЕРДЕЧНІ, НАЙКРАЩІ ПОБАЖАННЯ НА НОВИЙ РІК 1988.

Л. МАРГОЛІНА

Рідним і Знайомим пересилаємо з нагоди

РІЗДВА ХРИСТОВОГО і НОВОГО РОКУ
найщиріші побажання Веселих Свят, Щасливого Нового Року, здоров'я і всіх благ.

ЛЮБОВ М. і МИРОСЛАВ РОГОВСЬКІ та ТОБІ і НЕСТОР РОГОВСЬКІ
зі сином ДАНИЛКОМ

Радісних Свят Різдва Христового та Щасливого Нового Року
РОДИНІ, ПРИЯТЕЛЯМ і ЗНАЙОМИМ — бажають —

ІВАН і СОНЯ СТЕБЕЛЬСЬКІ
з Денверу, Коло.

Зі Святком Різдва і Новим Роком
РІДНІ, ПРИЯТЕЛЯМ і ЗНАЙОМИМ які святкують по новому чи старому стилі — щиро сердечно —

Христос Раждається!
ІРИНА ЩЕРБАНЮК

Веселих Свят і Щасливого Нового Року
РОДИНІ, ПРИЯТЕЛЯМ і ЗНАЙОМИМ — бажають —

Ярослав, Люба, Ореста, Андрей і Наталка Федуні

Веселих Свят

ВЕСЕЛИХ СВЯТ та ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ
— бажає —

Петро ЯРЕМА
Louis J. Nigro — director
Родина Дмитрик
Funeral Home
129 EAST 7th STREET — NEW YORK, N.Y.
(Between 1st & Ave. "A")
ORegon 4-2568
МОДЕРНІ ОХОЛОДЖУВАНІ КАПЛИЦІ

Зустрічайте Новий Рік на СОЮЗІВЦІ!

Кімнати по спеціальних цінах.
Новий Рік: 1 день — кімната і харч \$48.00
Члени УНС 10% знижки
Від четверга до неділі **ДОДАТКОВИХ** 10% знижки
\$30.00 за Новорічну програму + податок і обслуга

Новорічний коктейль і обід — \$49.50 від особи тільки на замовлення.
В справі замовлення, слід писати або телефонувати:

UNA ESTATE
Foordmore Road, Kerhonkson, N.Y.
Tel.: (914) 626-5641

З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ і НОВИМ РОКОМ
найщиріші поздоровлення та побажання
ВШ. Покупцям, Прихильникам та Знайомим — складає —

БОГДАН БАРАБАШ
ICON & SOUVENIR'S DISTRIBUTION
2860 Buhre Ave. # 2 R. Bronx, N.Y. 10461
Tel.: (212) 931-1579

• Представництво і гуртвня ручно вишваних блюзок для дітей і дорослих.
• Вишита блюзка, це найкращий подарунок з нагоди святкування 1000-ліття Хрищення України.

Веселих Різдвяних Свят та Щасливого Нового Року
всім Учителям та Студентам Зальцбургської Гімназії та Редакторам книги „Незабутні роки“ — бажає —

Зімбровський Василь з родиною
618 Hillside Antioch, Ill. 60002

З Різдвом Христовим і НОВИМ РОКОМ
— вітаю —
РОДИНУ і ПРИЯТЕЛІВ!

ЮЛІЯ ВЕРТИПОРОХ

Веселих Свят Різдва Христового і Щасливого, Здорового Нового Року!
ВСІМ СВОІМ ПРИЯТЕЛЯМ і КЛІЄНТАМ пересилають

ВЛАСНИК — УКРАЇНЕЦЬ
ВОЛОДИМИР БІЛЯНСЬКИЙ,
ТА
К. М. КАРДОВИЧ і О. ЛОБАЧЕВСЬКА

ХРИСТОС РОЖДАЄТЬСЯ!
CYPRESS HILLS MONUMENTS
800 Jamaica Ave., Brooklyn, N.Y. 11208
Тел.: (718) 277-2392
Пам'ятники ставимо на всіх цвинтарях.

ВЕСЕЛИХ СВЯТ та ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ
— бажає —

Петро ЯРЕМА
Louis J. Nigro — director
Родина Дмитрик
Funeral Home
129 EAST 7th STREET — NEW YORK, N.Y.
(Between 1st & Ave. "A")
ORegon 4-2568
МОДЕРНІ ОХОЛОДЖУВАНІ КАПЛИЦІ

Зустрічайте Новий Рік на СОЮЗІВЦІ!

Кімнати по спеціальних цінах.
Новий Рік: 1 день — кімната і харч \$48.00
Члени УНС 10% знижки
Від четверга до неділі **ДОДАТКОВИХ** 10% знижки
\$30.00 за Новорічну програму + податок і обслуга

Новорічний коктейль і обід — \$49.50 від особи тільки на замовлення.
В справі замовлення, слід писати або телефонувати:

UNA ESTATE
Foordmore Road, Kerhonkson, N.Y.
Tel.: (914) 626-5641

Композитор при електричному фортепіані.

„У кожному...“
(Закінчення зі стор. 1)

кожному своєму музично-му творі влітає український елемент і використовує рівночасно слух і бачення. М. Кузан гордий з того, що в усіх його так різних творах він зумів втримати українську традицію, яку відчувають, як цей інший елемент, навіть усі чужі зокрема французькі слухачі. „Коли музика є потребою, вона завжди буде оригінальною“, — стверджує наш господар — і колись, як будуть виконувати мої твори, тоді усі завважать, що в кожному із них є щось українського“.

І тут М. Кузан розповідає про своє дитинство, про матір, яка, маючи дуже гарний голос, частенько співала і немов вполювала в дитину українську музику. Маючи вроджені музичні здібності М. Кузан молодим хлопцем вже навчався гри на скрипці. Коли мав 15 років його ментор і старший приятель Любомир Гузар взяв на концерт славного французького композитора Жака Тібо. Хлопчина був так захоплений тим, що почув, що нічого написав заслухану музику та поніс її до свого учителя. І тоді саме вперше довідався, що у нього композиторські здібності, бо більшість із записаного була не з репертуару славного скрипаля, а зовсім щось нового. Так почалася композиторська кар'єра нашого музики, яка тепер вже нараховує 32 оригінальні твори, крім „Неофітів“, що ще чекають на світову прем'єру. Із раніше створених композицій усі були вже виконані на концертах та у радіо у Франції, Західній Німеччині і ЗСА, між ними такі оригінальні як наприклад, „Мала сюїта“ на гармоніку і камерну оркестру, твори на перкусію, на органи і на два фортепіани.

Коли взяти відносно молодий вік нашого композитора, то це неабияка багата творчість, але довідаємося від М. Кузана, що він працює постійно принаймні 10 годин денно, що при його живучості нічого дивного.

Але ми повертаємося таки знову до „Неофітів“, які нас найбільше цікавлять, а зокрема генеза того модерного музичного ораторію. Як виясняє нам композитор ідея написання її вийшла від Владки Михайла Гринчишина, коли єпископ УКЦеркви враз з іншими українцями Парижу були слухачами „Кантати про любов до людини“ у вересні 1984 року у славній французькій катедрі в Шартр. Захоплений цим новим твором Владки, який є генеральним секретарем Центрального Ювілейного Комітету УКЦеркви, запропонував М. Кузанові створити музику до Шевченкових „Неофітів“ для відзначення тим 1000-річчя Християнства.

М. Кузан прийняв „виклик“, перечитав „Неофіти“ та відразу захопився тим твором, що зокрема як відповідні пояснення до нього дістав від Л. Гузара, який також допоміг йому відповідно скоротити поему, бо в цілому була б для музичного оформлення задовга. Для композитора стало відразу ясным, що тут треба буде використати так оркестру, як і хор та солістів. З такою настановою взявся до праці, яка тривала понад два роки. Нам, як лякові в такому мистецтві, як компонування, хочеться доконе зрозуміти, як відбувається таке творення і М. Кузан терпеливо пояснив, як він розпочинає від першого шкідку, а відтак довгими тижнями і місяцями „живе“ з мелодією у думках, поки перенесе її на папір, постійно роблячи поправки та зміни. І тут знову наш композитор при цій „лекції“ прислує своїм глибоким голосом, щоб довести, як усі ці мелодії постійно кружляють в його підсвідомості. А там він ще раз вертається до проблеми різниці між конвенціональною, а традиційною музикою. Його музика, каже він, ніяк не конвенціональна, а однак у ній виявляється з глибини українська традиція, яку може відтворити лише українець.

Справді можна подивлятися глибокий український патріотизм М. Кузана, який дворічною дитиною прибув до Франції і тут весь життя проживає у французькому оточенні. Але в нього не лише українська творчість, але і мова, хоча поруч робочою мовою є французька, українсько-французький словничок, картки якого вказують на те, що він часто вживається.

На тому столі вже нова творчість М. Кузана працює тепер над п'ятьма до слів Шевченка, з яких п'ять вже готові. Він хоче закінчити 10, щоб їх як „Неофіти“ видати у 1000-річчя заходами Центрального Ювілейного Комітету УКЦеркви і в них дати синтезу української поезії і музики.

Але вміжчасі він з цікавістю слідує за підготовкою „Неофітів“, що проходить в Атланті, Джорджія, нетерпляче вичікує приїзду до Нью Йорку, де хоче доконе бути на генеральній пробі ораторію, а відтак на її прем'єрі.

Прощаємо М. Кузана і його дружину та залишаємо їхню хату сповнену враженнями, звуками і Шевченковою поезією, живучість і актуальність якої, може і сьогодні надхнути нову творчість українських мистців.

НАЗВА ЖУРНАЛУ
У статті п.п. „S.O.S.“ Наталі Боднарчук („Свобода“), з 12-го грудня (п.р.) назва журналу СФУЖО („Українка в Світі“). Ред.

СПРОСТУВАННЯ
В нотатці про пожерту подружжя М. і Л. Ленків на Український Музей („Свобода“), з 3-го грудня (п.р.) помилково написано, що „проф. Богдан і Іванна Ленкі, які живуть в Огайо“. Мабуть проф. Маркіян і Іванна Ленкі. УМ.

В РЕПОРТАЖІ з АФГАНІСТАНУ совєтська телевізія передала звітлення кореспондента Михайла Лещинського про те, як то військові з'єднання нового афганського лідера Надібулли наступають „широким фронтом“ проти антикомуністичних повстанців у південносхідній частині країни, недалеко афгансько-пакістанського кордону. Згаданий кореспондент інформує, що в цьому районі Афганістану знаходиться приблизно 9-10,000 муджагедінів. В інтерв'ю із совєтським журналістом головнокомандуючий афганською армією генерал лейтенант Шах Навас заявив, що теперішня офензива його війська проти партизанів має не тільки військове, але також політичне та психологічне значення. Вона була започаткована після невдалих переговорів з повстанцями і вони, мовляв, „повинні відлучити“, що народ Афганістану не буде довше терпіти контрреволюцій. В репортажі нічого не згадується чи в офензиві брали участь також совєтські війська.

U.K. RECORD PRODUCTIONS

is pleased to present the new

ВЕСЕЛІ НОЧІ (HAPPY NIGHT) RECORD ALBUM

Get your album autographs at the New Years Eve Dance at the Holiday Inn of Somerville. Albums will be available at your Ukrainian store or order directly from us. Send \$7.00 plus \$3.00 shipping and handling for record or cassette to:

U.K. RECORD PRODUCTIONS

P.O. Box 297, Liverpool, N.Y. 13088

Please allow 6-8 wks. delivery. Money Orders only.

New York residents add 7% sales tax.

СОЮЗІВКА

ПОШУКУЄ

КУХАРЯ або ПОМІЧНИКА КУХАРЯ

Платня після домовлення та медичне забезпечення. Дзвонити за інформацією:

(914) 626-5641

Шановні Секретарі

та

Організатори УНС!

Членська кампанія 1987 року кінчається з 31-им грудня. Тому аплікації нових членів прийматиме Головна Канцелярія тільки до 31-го грудня 1987 року.

Докладіть всіх старань, щоб виконати свої квоти та вислати аплікації вчасно, щоб вони дійшли до Головної Канцелярії не пізніше, як 31-го грудня 1987 року.

ГОЛОВНА КАНЦЕЛЯРІЯ УНС

UNIVERSITY OF MINNESOTA

has an open position of

PROJECT COORDINATOR/INDEXER

The Immigration History Research Center, a research facility and special collection dedicated to the study of American immigrant and ethnic groups from Eastern, Central, and Southern Europe and the Near East, seeks a qualified individual to coordinate the Svoboda Index Project. This project is a joint venture of the IHRC and the Ukrainian National Association to publish a retrospective index to the Ukrainian American newspaper Svoboda.

DUTIES: Selecting terms from newspaper for index; supervising computer data entry of index terms; coordinating index publication production, proofreading and editing; preparing budget and status reports; assisting in project publicity efforts.

QUALIFICATIONS: Required — BA; fluency in written Ukrainian and English.

Highly desired — professional indexing experience (related library cataloging experience may be considered).

Desired — Masters degree in History, Slavic Studies, or Library Science; knowledge of Ukrainian and/or Ukrainian American history; publication editing and production experience; word processing background; supervisory experience; self-motivation and problem solving ability.

SALARY: Negotiable; \$20,000 minimum.

APPOINTMENT TERM: One year, with possibility of renewal depending upon funding.

TO APPLY: Send letter of application, resume, and names, addresses and phone numbers of three references by October 30, 1987 to:

JOEL WURL

SVOBODA Search Chair

Immigration History Research Center

826 Berry Street, St. Paul, MN 55114

The University of Minnesota is an equal opportunity educator and employer and specifically invites and encourages applications from women and minorities.

Український Народний Союз

ПОШУКУЄ ДОСВІДЕНИХ

АГЕНТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

і

ЗАГАЛЬНИХ АГЕНТІВ-ПРОДАВЦІВ

зі знаннями української і англійської мов

на околиці

Чикаго, Нью Йорк, Торонто, Філадельфія,

північного Нью Йорку і Нової Англії

з метою розбудувати і керувати мережами

агентів-продавців в тих округах.

• Впроваджуючі інформації

• Платня у формі, позички

• Відсотки від комісового

• Всі бенефіти

Звертатись до:

H.P. Floyd, National Sales Director

Ukrainian National Association, Inc.

30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302

Tel.: (201) 451-2200

Комітет Оборони Української Спащини

та

Головний Екзекутивний Комітет

Українського Народного Союзу

закликають Вас

СКЛАДАТИ ПОЖЕРТВИ

на його працю та акції для

1. Поширення правди про Україну

2. Поборювання очорнювання та знеславлення

українців

3. Оборони громадянських прав українців

Пожертви просимо пересилати тільки чеками, або пош-

товими переказами (не готівкою) на:

Ukrainian Heritage Defense Fund

c/o Ukrainian National Association

30 Montgomery Street, Jersey City, N.J.

07302

Всі чеки повинні бути видані на ім'я Українського Народного Союзу

Тільки чек на суму \$10.00 або більше

Всі чеки повинні бути надіслані до адреси

Сума пожертви \$

Ім'я та прізвище

Адреса

Підпис

Слати до:

Commission on the Ukraine Famine

1111 20th Street N.W., Suite 537, Washington, D.C. 20579

Наша віра...

(Закінчення зі стор. 2)

науки, культури і літератури, економіки, техніки, а вкінці і на полі нашої національної політики та нашої репрезентативності. Це старі, може й дуже „оклепані“ засади людського співжиття, але вони єдині, які кожну громаду й кожний народ доводять до вершин людського життя.

Ми вже не раз продовжували нашу історію досвідчати, досвідчало й тепер, що тільки солідною й об'єднаною працею і співпрацею цілого народу та культурно-поведінкової громади, ми здобували й здобуємо тепер довіря чужого світу до нас. І від цієї оцінки чужого світу наших, може дрібних, діл сьогодні, буде судити нас той же світ завтра, коли прийде слушний час і треба буде, щоб цей самий світ зняв до нас своє ставлення та обдарував нас своїм довірям. Але це довіря треба собі заслужити своєю громадянською поставою, постійною працею на всіх ділянках суспільно-громадянського життя. Світ мусить нас бачити активними й живими...

Прийшов час, що ми мусимо бути свідомі цієї великої відповідальності перед нашими братами і сестрами в Україні і перед своєю власною совістю, що від нашої праці у вітчизні світу та нашої національної постави, від нашої організованої сили у всіх секторах нашого життя у великій мірі залежить чи

„Забудеться срамна давня година,
І оживе добра слава,
Слава України“

Чи може, не дай Боже, прийде таке віно „попід тинню, сиротами“ блукати і далі „у наймах у сусідів“ свій вік коротати.

Маючи це все на увазі, ми всі, українці, в диспосі, а провідники нашого громадянського життя зокрема, повинні цей Новий Рік, рік 1000-ліття Ювілею нашого Християнства, розпочати з найкращими думками і найкращими замірами та практичною роботою, кожний по своїх здібностях і можливостях, дрібними діями спричинитися до того, щоб своєю активністю і солідарністю наблизити час здійснення нашої мрії, коли Україна стане вільною і незалежною державою, а не тільки сателітом Москви.

Галаю, що над тими кількома думками варто в часі Різдва Христового і Нового Року, в колі родини і друзів, подискутувати та пробувати з новою вірою діяти з того реалізувати.

Мелетій Смотрицький...

(Закінчення зі стор. 3)

стракної концепції держави, як теж не дала можливості розвинути наші. Зустрінувши наших предків, поляки з презирством відносилися до „дурної Русі“ і безсилні русини попадали в апатію та переходили до вищої польської культурної і національної спільноти.

При тому ще зайшли далі зміни. Недовго до свого упадку візантійська держава і Церква увійшли у політичну спілку з західним світом, закликаючи церковну унію у Флорентій-Феррарі (1439).

Тому що Московщина подала у тіні монгольської Золотої Орди, не признала Флорентійської унії, Київська митрополія була остаточно поділена на дві частини: одна під Литвою і Польщею, із центром у Вільні, столиці Литви, і друга із резиденцією у Москві.

А вміжчас візантійський Царгород упав: його здобули турки (1453), здобули з православної столиці центр своєї ісламської імперії і перенесли його на Істамбул. У вісімнадцяти роках XVI століття виник план перенести столицю колишнього візантійського патріархату з Істамбулу на Русь (кандидатами були міста Острів князя Острозького та Київ) або до Москви, що від 1458 р. стала автокефальною. У 1589 р. сам патріарх Царгороду Єремія прибув до східної Європи. Він не обрав Москву своєю столицею, але все таки висунув там окремого патріарха і тим самим закінчилася московська схизма. Що торкається Русі-України, патріарх не рішив залишитися там, а оставив свого екзарха, що тепер мав окремі права, ігноруючи київського митрополита. Крім того, патріарх перебрав у свою безпосередню зверхність і сильні і важні церковні братства, зокрема у Львові і Вільні.

Оті кроки патріарха розчарували україно-білоруську спархію і вони у 1596 р. заклали унію з Римом у Бересті-Литовському. Їх стали зватися уніятами. Так почалося трагічне роз'єднання Русі з Руссю, яке наші патріоти, між ними Максим-Мелетій Смотрицький, старалися завернути.

Це була дуже тяжка справа, якій на дорозі ставала темнота духовенства і слабість християнської культури на наших землях. Уніяти почали із підвищення рівня освіти своїх священників, яких тепер можна було вислати на вишкіл до Риму. Православні творили

свої школи в Острозі, ставлення місцевого князя або при братах. Треба було підручників, а в першу чергу, встановити граматичні правила для сакральної мови. Так подала ідея Максима-Мелетія Смотрицького створити — на прикладі граматик латинської мови — граматик для церковно-слов'янської мови. Це був подвиг світового значення. До XIX століття граматика Смотрицького оставалася єдиним твором того роду.

Не забував Максим-Мелетій і про потреби народу. Для нього створив він велику збірку проповідей „Учительное Евангеліє“, для якої він ужив народну українську мову. Скоро після Берестейської Унії не стало православних влади: польське православне заборонило висвячувати нових. Але в тому часі, після успішних протимосковських та протипатріархальних походів, нова військова сила, Козаки Запорозькі взяли під свою опіку справу потреб православної віри. У 1620 р. під запорозьким покровом були висвячені срусалимським патріархом православному митрополит київський та шість єпископів, між ними Мелетій для польської архієпископії.

Очевидно і акція викликала наступ із сторони католиків та державних кіл. Мелетій тоді написав свої талановиті трактати в обороні легальності новоствореної єпархії.

Ситуація була дуже складна і вимагала делікатної дії. В обох таборах, православному та уніятському, були сторонники об'єднання „Руси з Руссю“. Тому перешкодили нові патрони православної ієрархії — козаки. Для них не було теоретичних проблем, у своїй наївності вони думали, що зможуть все розв'язати шаблем. Оту нову православно-стиху назвав Михайло Грушевський „козацькими теологами“. Вони прикро обчистили Мелетія на Київській соборі 1628 р., що заставило його написати три останні оборонні трактати. Тоді Мелетій не бачив іншого виходу як перейти до уніятського табору, де народжувався церковна дисципліна.

Як бачимо, Максим-Мелетій усе своє життя служив руській (українській) церкві та Русі (Україні), без огляду на обставини. Його палка віра і повна відданість не знала хитрих угод і крипто-компромісів. Він віддав себе цілому для ідеї що їй служив. Чи він на своїй шляху помилявся? Можливо, але у ті часи, впрямі як і у наші, не так легко мати перспективу, а ще тяжче вести народ без самодисципліни та відповідної культурної підготовки, що керується не розумом, а почуваннями.

Мелетій Смотрицький як письменник творив у любові, яку літературознавці окреслюють як „барокко“. Характеристичною прикметою літературного барокко був геоцентризм, тобто приділення центрального місця Божого, тоді як гуманістичний ренесанс, попередник барокко, мав в центрі уваги людину. Тому не дивно, що головними жанрами барокко були трактати, зокрема панегірики та проповіді. Творчість М. Смотрицького добре вкладається у ту структуру. Він писав трактати на тоді спеку релігійно-суспільних тем, панегірик — плач в честь померлого свого попередника, як архимандрита о. Леонтія Карповича (монастир Св. Духа у Волині), а теж збірку проповідей („Учительное Евангеліє“).

Свої трактати він друкував польською мовою, бо вони були призначені щоб порухати публічну опінію Польсько-Литовської держави. Зате проповіді він писав годинною живою українською мовою. Завдяки відкриттям проф. Фрика, не може бути більше ніякого сумніву в тому, що „Учительное Евангеліє“ це твір М. Смотрицького. Надрукування його у Гарвардському Корпусі робить оцей твір доступним як для спеціаліста, так і дослідника. Це велике прибирання українська література дста

ла тепер новий твір великого об'єму (понад 1100 сторінок друку), писаний живою українською мовою. 182 роки перед появою „Енеїди“.

Із мистецького боку барокко характеризується динамізмом, рухом. Естетика його вимагає вміння розворушити, схвилювати, занепокоїти, разом з тим зацікавити людину. Тому пристрасть до довгих чудернацьких титулів, любов до перебільшення, театральності, а разом з тим до універсальності. Зміст барокового твору відходить на друге місце — бо там на першому плані є декоративність, мистецька гра.

Ось наголоси двох творів М. Смотрицького (у перекладі): „Тренос, або плач єдиної святої всесвітньої апостольської східної церкви“, та „Верифікація невипадковості та фальшивості новин по всій Литві і Білій Русі розсіяних споряджених на загибель життя і честі шляхетного народу руського“.

М. Смотрицький вміло живив народні форми такі як плачі, речитативи, тавтології тощо у своїх трактатах.

Для прикладу зачитую два місця із його „Треносу“ у перекладі Михайла Грушевського:

(Плач Української Православної Церкви).

Горе мені бідній,
горе нещасній,
ах — з усіх сторін

огорожаний,
на світову ганьбу мого тіла
з усіх риз оголений,
горе нещасним

тягарем обтяжений:
руки в оковах,
яро на ший,
пута на ногах,
лапці на боках,
меч над головою обосащений,
вода під ногами глибока,
огонь по боках —

невеселий,
зусюди крики,
зусюди страх,
зусюди пересудування...
перед тим сарна і багата,
тепер зогиджена й убога!
Колінь королева всьому
світлою мило,
тепер усіми зненажена
і загнана!

(Заклик до княжих родів):
Де тепер той безцінний
камін, як світлийник
світлячий,
що я його між перлами, як
як сонце між зорями,
носила в короні солов'ї
мої —
дім князів Острозьких,
що блиском світлості
старої віри своєї світив
над усі інші?

Де інші дорослі й рівно
безцінний той ж коронний
камін —
слави домів руських
князів — нещасний сафір,
безцінний діамант:
князі Саушки, Заславські,
Збарські,
Вишневі, Сангушки,
Чаторицькі,
Пронські, Ружинські,
Соломирські,
Головицькі, Крошинські,
Масальські,
Горачі, Соколяки,
Лукомські, Пулини —
й інші без числа, котрі
вчисяли по одному
було б довго!

(Прокляття матері церкви)
Але прокляти всякий, хто
відкривав на тавару наготу
матері своєї!
Прокляти й ви, що з наготою
моєї посміваєтесь!
Ви в життю корчмарі
і купці,
в обичаях домогосподарів,
в розмові неукі,
в хобоженому лукаві лисі,
в одній хитрості вовки“.

Твори Мелетія Смотрицького наразі зібрані. Вони виходять в двох томах, відповідно до жанру і живої мови. Зібрані трактати (з панегіром) обіймають том перший. Їх мова польська. У другім томі — проповіді українською мовою. Їх можна тепер читати, насолоджуватися ними, бути по-бароковому зворушеними, студіювати, вивчати їх та його добу, та в ній пізнавати нашу власну.

А це знову ж буде наукою робити краще, не повторювати давні прогріхи у наших діях. Вивчення творів Смотрицького дасть нам перспективу на минуле, сучасне і майбутнє, без якої немає нашої, неба людської спільноти мертвих, живих і ще ненароджених.

Мелетій Смотрицький...

(Закінчення зі стор. 3)

пізнав особисто Іова Борейського, Єлисея Плетенського, Захарію Копищенського і також молодого шляхтича Петра Могили, що згодом став архимандритом Києво-Печерської Лаври, а відтак Митрополитом Православної Церкви (1633-1647).

Ці контакти з визначними діячами обох Церков та пристрасть боротьба між обома таборами мусили до глибини порухувати вразливу душу Смотрицького. Тому в нього назривала думка, як би припинити ту братовбивчу боротьбу дітей того самого народу. Він гаряче любив свій народ. В пошукуванні правди він вирішив поїхати на Схід, щоб там з першого джерела пізнати Східну Церкву. Безпосередньо причиною його виїзду мала б бути смерть Йосафата Кунцевича, якого вбили православні, а моральним спричинком тої смерті уважали Смотрицького, який був православним архієпископом тої самої єпархії Польської, що Йосафат Кунцевич. Архієпископа Йосафата вбили в листопаді 1623 року, а Смотрицький виїхав на Схід а початком 1624 р. Смотрицький мав доручення від митр. Борейського ургувати у патріарха скасування привілеїв братств, які вмішувалися в церковні справи. При тому він мав з собою опрацьований ним катехизм і хотів на нього одержати апробату. Там, однак, переконався про неправовірність самого патріарха Кирила Люкариса, катехизм якого був повний протестантських блудів. З Царгороду він поїхав до Палестини і там молився, „щоб розділений наш український народ з'єднався“.

Повернувшись з подорожі на схід, він в душі був переконаний уніатом. Однак він ще явно не виступав як уніят, тільки ставився до справи з'єднання присядати до тої ідеї таких діячів як Борейський і Могила. Поєднання мало свою шляхетну ціль, щоб як говорив „Русь не нищила Русі“. Ідеї змирення Русі з Руссю співзвучали митр. Йосифу Рутський, а з православної сторони Петро Могила і Іов Борейський, а зі світських Адам Кисілев, воєвода київський. Всі вони були свідомі того, що боротьба православних з уніятами шкодить народові, стримує його культурний і національний розвиток. У них дозрівала думка, щоб скликати спільний собор православно-уніятський, але спершу відбутися наради тієї шостої гуртки. В цій довгочасній нараді взяли участь, крім Смотрицького, Петро Могила і Іов Борейський. Смотрицький мав доручення виробити меморіал до б-в шістьох „Консидерацій“ мали бути виложені різниці між Православною і Католицькою Церквами. На Соборі в лютому 1628 року в Городку на Волині в присутності Києво-Печерської Лаври Смотрицький подав до відома зміст того трактату, але рівночасно для кращого з'ясування потреби прийняти унію з Римом він виклав всі недомогання Східної Церкви в так званій „Апології“ подорожі до східних країн“.

На Соборі в Києві 1628 року осуджено „Апологію“ і самого Смотрицького та Могили і Борейського так, що Могила і Борейський відреклись Смотрицького, а сам Смотрицький мусів під терором відкритися своєю „Апологією“.

Смотрицький, коли опинився поза небезпечкою зі сторони світських учасників Собору в Києві, написав „Протестацию“ проти київського Собору і видав її у Львові. В цій „Протестатії“ він виявив, чому відкресав своєю „Апологією“, що зробив він не зі старку, хоча жалував, що не став жертвою за правду.

Освівши в монастирі в Дермані, він тепер у відповідь виленським Братчикам написав цілий трактат, який викладав його основне знання історії своєї Церкви, і в ньому виразно він говорить про патріархат, щоб в цей спосіб унезалежити від Царгороду. Там він навіс факт

вибору на митрополита Київського славного Ляврона в 1051 році та митрополита Климента Смолячича 1146, яких списки Київської митрополії вибрали без згоди Царгородського Патріярха. І Смотрицький пише: „Що може зашкодити, коли для багатьох важних причин і тепер церква ухилилась від того послухнення (зн. від патріархату), а за прикладом названих (Москви, Сербії, Крети і т.д.) народів, собі свого Архієпископа або Патріярха незалежного вчинить“ („Напоминне до Народу Руського“, т. I, ст. 31).

З огляду на брак місця в короткій статті тоді подали більшість думок цього визначного письменника полеміста, ідеї якого є актуальними та виділеними блискучим стилем. Наш загал, за винятком однієї, мало обізнаний із творчістю цього великого формату інтелектуала та всесторонньо освіченого письменника XVII століття. Тому видання Гарвардського Проекту творів Мелетія Смотрицького є цінним вкладом в нашу культуру. Тільки в такому стані, як вони є тепер в двох томах без відповідних коментарів до кожного твору, вони і далі будуть малодоступні навіть для інтелектуального читача. Деякі репродукції є слабо читкі, це очевидно не вина видавців, бо кращого оригіналу не було можна дістати. Це недомогання має заступити переклад на українську і англійську мову, в якому, надіємось, будуть подані також відповідні коментарі, щоб кожний, хто візьме таку книгу в руки, міг пізнати добу та бути гордим із надбання нашої культури в минулих століттях.

Проф. Давид Фрік подав в Інтердусіти вичерпний огляд літератури, що відноситься до Смотрицького, включно з найновішою працею о. Мелетія Солов'я, ЧСВВ, який дав дуже основну працю про Мелетія Смотрицького, використавши всю доступну літературу. Введення проф. Фрика і до Учительного Евангелія і Полемічних Творів Смотрицького зорієнтують англомовного читача про зміст даних книг. Також подана обширна бібліографія на різних мовах.

Українська громада в Америці, підтримуючи цей грандіозний Проект Гарвардського Українського Інституту з нагоди відзначення такого рідкого Ювілею, як Тисячоліття Християнства в Україні, буде горда з реалізації того проекту, який цей проект „урбіт Орбі“ покаже, що ці твори — Літописи, Руська Правда, Слово о Покуті Ігореві і т.д. — це витвір українського духа. Це мусить бути ясно поставлене, інакше ми не осягнемо того, на що надіється цілий Український Нарід і на що так жертвенно відкинулася українська спільнота.

ARKA Company
ESTABLISHED 1941
26 First Avenue
New York, N.Y. 10009
Tel.: (212) 473-3550

НА СВЯТА: ВЕЛИКИЙ ВИБІР
ДАРУНКІВ — кераміка, різьба,
вишивки, карточки.

FUNERAL DIRECTORS

ПЕТРО ЯРЕМА

УКРАЇНСЬКИЙ

ПОГРЕБНИК

Займається похоронами

в БРОНКС, БРООКЛІН,

NEW YORK і ОКОЛИЦЯХ

ЛУІС НАЙГРО — директор

Родина ДМИТРИК

Peter Jarema

129 EAST 7th STREET

NEW YORK, N.Y. 10009

(212) 674-2568

Richard H. Burnadz

УКРАЇНСЬКИЙ

ПОГРЕБНИК

371 Lakeview Avenue